

COVID-19 Salgınının Almanya İç ve Dış Siyasetinde Yarattığı Risk ve İmkânlar

Risks and Opportunities Created by the Covid-19 Pandemic in Germany Domestic and Foreign Politics

Soner Tauscher^{ID}

Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler
Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü,
Sakarya, Türkiye,
sonert@sakarya.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 15.02.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 31.03.2024
Yayınlanma Tarihi/ Available Online:
02.04.2024

Öz: Yönetimlerin, savaşlar, kıtlık, deprem, salgın hastalıklar ve toplumsal eylemler gibi kriz dönemlerinde uyguladıkları politikalar devlet-toplum ilişkisi açısından normal dönemlere göre çok daha önemli olmaktadır. Yönetici elitler uzmanlarla birlikte krizlerin hızlı, toplumun sağlığına ve ekonomisine en az zararla aşılmasında yönlendirici olabildikleri ölçüde kamuoyunun hükümete/lidere olan güveni artmakta, aksi durumlarda ise azalmaktadır. Kriz dönemleri ne kadar sancısız atlatılsa da zaman içerisinde dönemin yönetimlerine olan güven duygusunda erozyona yol açtıkları gibi devletlerin iç ve dış siyasetinde kalıcı değişimlere yol açabilmektedir. COVID-19 Salgını tarihteki diğer salgın hastalıklar kadar uzun ve ölümcül olmamakla birlikte gösterdiği küresel yayılımla İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünyayı en zora sokan krizlerin başında gelmiştir. COVID-19 Salgını sadece etkin olduğu 2020-2022 dönemini değil insanlarda hastalıklara karşı oluşturduğu maske, mesafe, temizlik hissiyatı, eğitimin, siyasetin ve ekonominin dijitalleşmesi, iş yaşamının dönüşümü ve küreselleşmeye yöneltilen eleştirilerin daha da derinlik kazanmasına yol açmasıyla yakın geleceği de yapısal olarak değiştirmiştir. Bu çalışmada COVID-19 Salgınının iç ve dış siyaseti, Almanya özelinde, nasıl etkileyip değiştirdiği incelenmekte, Avrupa Birliği'nde yaşanan siyasi ve ekonomik tartışmalar da Birlik'in yapısal dönüşümü ve geleceği dikkate alınarak analiz edilmektedir. Salgınla birlikte uzaktan eğitim, evden çalışma, hizmet sektörünün dijitalleşmesi, sağlığın dönüşümü vb. uygulamalar günlük hayata girmekle birlikte yakın gelecekte uluslararası ilişkiler ve ekonomiler açısından AB'nin tedarik zincirleri ve ortaklarında köklü değişimler, hammadde ve üretim alanında bölgeselleşme, küresel sistemden kopmayarak yerelleşme unsurlarının çoğaltılması gibi yeni ekonomik ve politik dönüşümler beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Almanya'da Salgın, Almanya Siyaseti, AB, NEXTGENEU

Abstract: Government policies in times of crisis, such as wars, famine, earthquakes, pandemics, and social actions, are much more critical in terms of state-society relations than in regular periods. To the extent that the ruling elites, together with experts, can guide the crisis in overcoming it quickly and with minimal damage to the health and economy of the society, trust in the government/leader increases; otherwise, it decreases. No matter how painlessly the crisis periods are overcome, over time, they lead to erosion in the sense of trust in the administrations of the period and can lead to permanent changes in the domestic and foreign policies of the states. Although the COVID-19 Pandemic is not as long and deadly as other epidemics in history, it has become one of the crises that put the world in the most challenging situation after the Second World War with its global spread. The COVID-19 Pandemic structurally changed not only the period 2020-2022, when it was active, but also the near future, as it created people's sense of mask, distance, and cleanliness against diseases, the digitalization of education, politics, and economy, the transformation of business life and the criticisms directed at globalization to gain more depth. This study examines how the COVID-19 Pandemic affected and changed domestic and foreign politics. Specifically, Germany and the political and economic debates in the European Union are analyzed by taking into account the structural transformation and future of the Union. With the pandemic, distance education, working from home, digitalization of the service sector, transformation of health, etc. Although these practices are entering daily life, new economic and political transformations are expected in the near future, such as radical changes in the EU's supply chains and partners in terms of international relations and economies, regionalization in the field of raw materials and production, and the increase of localization elements without breaking away from the global system.

Keywords: COVID-19, Pandemic in Germany, German Politics, EU, NEXTGENEU

Extended Abstract

The pandemic caught Germany, China, the World Health Organization (WHO), and the whole world unprepared. In this respect, developed and developing countries must be analyzed based on many variables, such as their socio-economic status, demographics, health infrastructures, transportation networks, production sectors, etc., about the course of the pandemic and the fight against it. For example, it has been observed that the health and care infrastructures of Western European countries, including Germany, whose elderly population constitutes an integral part of its demography, have reached the point of collapse. As another example, in the USA, many deaths that could have been prevented with good health care have occurred due to the liberal practices of the health system. In developing countries with relatively younger populations, the challenges faced by fragile economies came to the fore rather than mortality. It is not enough to analyze the performance of countries in combating the pandemic only in terms of the number of cases, recoveries, and deaths. Many variables, such as the post-COVID health system, economic situation, how international relations are shaped, elderly care, continuity of the education system, and adaptation of the labor market to new working conditions, affect the performance of combating crises. Considering all these, it is enlightening to examine how Germany, which has a significant elderly population, a developed economy, and a welfare state with a severe health infrastructure and personnel, coped with the COVID-19 pandemic process and its effects on the country.

In this study, to closely understand Germany's fight against the pandemic, the first section examines how German political elites and experts collaborated to manage the pandemic from the first case and which political instruments they used in preventing, isolating, and eliminating the disease. While the epidemic process is analyzed chronologically and comparatively with the policies and cases in other developed European countries and the USA, the first, second, third, and fourth waves, considered the most severe waves regarding high case-fatality rates, are focused on. Although Germany has outperformed other developed countries in the fight against the pandemic, it has witnessed significant political and economic ruptures. The second part, to understand these ruptures, is analyzed in the context of domestic politics, how the trust in former Chancellor Merkel and her party, which was seen as successful in the fight against the pandemic, increased, and then the erosion of the public's trust in the center parties due to the prolonged pandemic period and the increase in the votes of the far-right party. The second part also examines how the pandemic has affected and transformed German economic, social, and cultural life. The last section analyzes the risks and new opportunities the pandemic poses for Germany and the EU about current political developments and economic transformations. The policies that the EU as a global actor and Germany, the most essential member of the Union, will pursue politically and economically after the pandemic are important in terms of post-COVID era international relations. In this respect, the last section of the study is devoted to understanding these transformations.

In the fight against this sudden outbreak, countries have taken different measures. While Brazil, Sweden, and the UK implemented a herd immunity strategy in the early stages of the pandemic, Germany imposed important rules on its citizens, from curfews to contact restrictions, to prevent the entry of the pandemic into the country, to frame it within the country and to reduce the number of cases and deaths. The fact that the first wave of cases in Germany was among young people and tourists returning from a ski vacation in Italy, the advanced health system and the rapid measures taken by the health ministry against the outbreak kept the number of cases and deaths lower than the rest of the EU countries. Meanwhile, Germany's implementation of national priority policies, far from the solidarity of the EU and humanity, with an attitude similar to France in preventing the entry of the epidemic into the country and combating the epidemic, deeply shook the spirit of the Union and led to a deepening of the existing north-south conflict. To address this vulnerability, the EU quickly launched funds, loans, and grant

programs to secure the supply of health supplies, maintain food stocks and production, consolidate the health infrastructures of member states, finance vaccine, and treatment research, and help economies recover from the pandemic with minimal damage. The transfer of close to two trillion euros to EU member states, led by Germany and France, not only aimed at rescuing members affected by the COVID-19 pandemic but also turned into an incentive financing to prevent the Brexit process from spreading to other members and preventing the disintegration of the Union.

The production of the most influential and modern German-American joint venture, BioNTech-Pfizer vaccine against the pandemic in December 2020, was an essential step in seeing the end of the pandemic. It led to a renewal of the EU's global image. Although the pandemic is relatively over, the EU still faces challenges such as overcoming the trauma of trust in the first period of the pandemic, revitalizing the economies of all member states after the pandemic, and achieving internal balance without large member states getting more substantial from the pandemic and turning small countries into satellite states. In addition, due to the global economic system, the external dependence on health materials, respiratory devices, and food supplies remains a political and economic problem that Germany and the EU must overcome. On the one hand, as the EU prepares to take the first steps towards a relative "regional economy" by shifting supply chains to its domestic market and the Balkans and the Middle East, such a structural transformation is unlikely to be sustained in the short term. On the other hand, the US's efforts to put pressure on the EU's two leading countries, France and Germany, through NATO, the UK's exit from the Union, the rising anti-EU sentiment in countries with fragile economies such as Italy and Spain, which have been hit hard by the pandemic, and the rising nationalist movements in Hungary, Poland and Greece are also pushing the Union in this direction. Accordingly, German domestic politics has witnessed heated debates on arming the German army and preparing it for war. The self-sufficient country debates that started with the pandemic are being discussed more seriously by Germany and other EU member states due to the energy crisis and the Russian threat that emerged with the Ukraine-Russia War.

1. Giriş

Dünya tarih boyunca küresel boyutta savaş, kıtlık, salgın, deprem, sel vb. birçok felaketle karşılaşmasına rağmen tüm insanları, devletleri ve ekonomileri COVID-19 salgınının esir aldığı hızda ve boyutta pek az krize şahit olmuştur. 2020 yılının ilk aylarında yavaş yavaş ülkeleri etkilediği düşünülen salgın daha Mart ayında ölümlere yol açmaya başlamış, ardından yerel yönetimler ve federal yönetim uzlaşarak toplantı ve gösterilerin iptali, mesafe, maske, hijyen vb. ilk kuralları hayata geçirmişlerdir. Paralel bir şekilde ülke sınırlarının vatandaş olmayanlara kapatılması, yurtdışındaki Almanların ülkeye getirilmesi operasyonları yapılmış, ülke tam kapanmaya hazır hale gelmiştir. Benzer önlem ve uygulamalar İtalya, Fransa, vd. Avrupa ülkelerinde hatta dünyada da uygulanmıştır. İlk dönem şoklarıyla beraber ülkeler ulus-devlet refleksi sergileyerek sınırlarını kapatmışlar, sağlık malzemelerine el koymuşlar, ithalat ve ihracatı kendi lehlerine yönetmişlerdir. Özellikle Avrupa dayanışması ve insan hakları üzerine inşa edilmiş Avrupa Birliği'nde (AB) bu yaklaşımlar güven kırıcı bir hal almış, kuzey-güney çatışması daha da derinleşmiştir. Kısa zamanda AB'nin ulus-devlet merkezci uygulamaları aşan politikaları ve teşvik paketleri bir nebze olsun güven kaybını ve salgının ekonomik etkilerini azaltmaya yaramıştır.

Salgına sadece Almanya, Çin ya da Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) değil tüm dünyanın hazırlıksız yakalandığı söylenebilir. Bu bakımdan salgının seyri ve salgınla mücadele konusunda gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler, kendi sosyo-ekonomik durumları, demografileri, sağlık altyapıları, ulaşım ağları, üretim sektörleri vb. birçok değişken üzerinden değerlendirilmek durumundadır. Örneğin; yaşlı nüfusu demografisinin önemli bir kısmını oluşturan Almanya'nın da içinde bulunduğu Batı Avrupa ülkelerinin sağlık ve bakım altyapılarının çökme noktasına geldiği görülmüştür. Bir diğer örnek olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) sağlık sisteminin liberal uygulamalarından kaynaklı olarak iyi bir sağlık hizmetiyle önlenebilecek birçok ölüm gerçekleşmiştir. Görece daha genç nüfusa sahip olan gelişmekte

olan ülkelerde ise mortaliteden çok kırılğan ekonomilerin yaşadıkları zorluklar ön plana çıkmıştır. Ülkelerin salgınla mücadele performanslarını sadece vaka, iyileşme ve ölüm sayıları/oranları üzerinden incelemek yeterli olmamaktadır. COVID sonrası sağlık sistemi, ekonomik durum, uluslararası ilişkilerin nasıl şekillendiği, yaşlı bakımı, eğitim sisteminin devamlılığı, iş piyasasının yeni çalışma koşullarına uyumu gibi birçok değişken krizlerle mücadele performansını etkilemektedir. Tüm bunlar göz önüne alındığında hem önemli bir yaşlı nüfusa sahip olması hem gelişmiş ekonomisi hem de refah devleti uygulamalarıyla ciddi bir sağlık altyapısı ve personeline sahip Almanya'nın COVID-19 salgın süreciyle nasıl baş ettiğinin ve ülkeye etkilerinin incelenmesi daha sonraki salgınlarla mücadele konusunda aydınlatıcı olacaktır.

Bu çalışmada Almanya'nın salgınla mücadelesini yakından anlamak adına öncelikle Alman siyasi elitleri ile uzman kadroların nasıl iş birliği yaparak ilk vakadan itibaren salgının yönetimini ele aldığını, hastalığı önleme, izole etme, yok etme süreçlerinde hangi politik enstrümanları kullandığı ilk bölümde incelenmiştir. İlk bölümde salgının yönetimine dair çözümler zaman zaman diğer gelişmiş Avrupa ülkeleri ve ABD'deki politikalar ve vakalarla karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Salgın süreci kronolojik olarak incelenirken vaka-ölüm oranlarının yüksekliği bakımından en ciddi dalgalar oldukları düşünülen birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü dalgalara yoğunlaşmıştır. Almanya, her ne kadar salgınla mücadele konusunda diğer gelişmiş ülkelerden daha iyi performans göstermiş olsa da önemli politik ve ekonomik kırılmalara sahne olmuştur. Bu kırılmaları anlamak adına ikinci bölümde salgınla mücadelede başarılı olarak görülen dönemin Şansölyesi Merkel'e ve partisine güvenin nasıl arttığı, sonrasında toplumun merkez partilere olan güveninin uzun süren salgın dönemiyle uğradığı erozyon ve aşırı sağ partinin oylarının artışı iç politika bağlamında irdelenmiştir. Almanya'nın iç politikası sadece siyaset üzerinden değil aynı zamanda ekonomi üzerinden de okunmaya alışılmıştır. Salgının Alman ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamını nasıl etkilediği ve dönüştürdüğü ikinci bölümde incelenen diğer konular arasındadır. Son bölümde ise salgının Almanya ve AB açısından ortaya koyduğu riskler ve yeni imkanlar güncel siyasi gelişmeler ve ekonomik dönüşümler açısından analize tabi tutulmuştur. Küresel bir aktör olarak AB ve Birlik'in en önemli üyesi Almanya'nın salgın sürecinden sonra gerek siyasi gerek ekonomik anlamda izleyeceği politikalar post-covid dönemi uluslararası ilişkiler açısından önem atfetmektedir. Bu bakımdan çalışmanın son bölümü bu dönüşümleri anlamaya ayrılmıştır.

2. Almanya'da Salgının Yönetimi

Çinli yetkililer ilk defa 31 Aralık 2019 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü'nü (DSÖ) vatandaşlarının birçoğunun sebebi belli olmayan akciğer enfeksiyonuna yakalandığı konusunda bilgilendirdiler. Bilgilendirilmeden tam bir hafta sonrasında, 07.01.2020 tarihinde, Çin enfeksiyonunun sebebini yeni cins bir Korona Virüs (2019-nCov) olarak belirledi. Kısa zamanda COVID-19 Salgını olarak adlandırılacak enfeksiyondan ilk ölüm ise 11 Ocak'ta Çin'de gerçekleşti. DSÖ, 30 Ocak 2020 tarihinde kendi resmi sayfasında durumu "uluslararası boyutlu sağlık acil durumu" olarak bildirdiklerini belirtmiştir. DSÖ'nün verebileceği en üst seviye acil durum ilanının bu olduğu açıklanırken belirtilen tarihte Çin dışında 18 ülkede 98 vakanın ve hiçbir ölümün olmadığı söylenmekteydi. Tarihler 11 Mart 2020'yi gösterdiğinde ise 114 ülkede 118 bin vakanın ve 4.291 ölümün gerçekleştiği ve bu tarihte küresel boyutta "Salgın" ilanı yapıldığı yine DSÖ'nün resmi sayfasından bildirilmişti (WHO, 2019). DSÖ, kendisine yöneltilen, salgını zamanında haber vermediği, iyi yönetemediği ve insanların güvenini sarstığı yönündeki eleştirilere cevap olarak Koronavirüs hastalığıyla ilgili olarak yayınladığı makalenin başında aşağıdaki sıralanmış olan kronolojiyi vermiştir.

Tablo 1*Çin Dışında İlk COVID-19 Vakalarının Ortaya Çıkış Tarihleri*

Ülkeler	İlk Vakanın Ortaya Çıkışı (2020)	AB Ülkeleri	İlk Vakanın Ortaya Çıkışı (2020)
Tayland	15 Ocak	Estonya	27 Şubat
ABD	21 Ocak	Hollanda	27 Şubat
Fransa	24 Ocak	Litvanya	28 Şubat
İsveç	24 Ocak	İrlanda	29 Şubat
Almanya	27 Ocak	Lüksemburg	29 Şubat
İtalya	28 Ocak	Çekya	1 Mart
Finlandiya	29 Ocak	Letonya	2 Mart
İspanya	31 Ocak	Portekiz	2 Mart
Rusya	1 Şubat	Macaristan	4 Mart
Belçika	3 Şubat	Polonya	4 Mart
Avusturya	8 Şubat	Slovenya	4 Mart
Mısır	14 Şubat	Slovakya	6 Mart
Hırvatistan	25 Şubat	Malta	7 Mart
İsviçre	25 Şubat	Bulgaristan	8 Mart
Romanya	26 Şubat	Güney Kıbrıs Rum Yönetimi	9 Mart
Yunanistan	26 Şubat	Türkiye	11 Mart
Danimarka	27 Şubat		

Kaynak: (Tauscher vd., 2020)

Yukarıdaki tablodan da okunabildiği üzere Çin'in COVID-19 vakasını DSÖ'ye bildirdiğinden iki hafta sonra hastalık Çin yakınlarında bulunan Tayland'da görülmüş, sadece üç hafta sonra ise ABD'de ilk vakaya rastlanmıştır. Bir ay içerisinde tüm Batı Avrupa'da ortaya çıkmış Mart 2020'nin ilk haftasında ise tüm Avrupa, Asya hatta Afrika ülkelerine yayıldığı gözlemlenmiştir. Bu bakımından DSÖ'nün 30 Ocak 2020 tarihinde acil durum ilan etmesi bir bakıma kabul edilebilir olsa dahi salgın ilanını 11 Mart'ta ilan etmesi ve o döneme kadar gösterdiği rahat tutumu eleştirilerin odağında olmasına yol açmıştır.

Bunun yanında başka araştırmalar ilk COVID-19 vakasının Çin'in paylaştığı tarihlerden çok daha önce ortaya çıkmış olabileceğini göstermektedir. Kent Üniversitesi'nden David L. Roberts ve arkadaşlarının Haziran 2021'de yayınladıkları makalelerinde Çin'deki ilk virüsün 17 Kasım 2019'da var olabileceğinden söz edilmektedir. Geliştirdikleri veri modeline göre COVID-19 virüsünün Ocak 2020'ye kadar dünya çapında yayılmış olabileceği varsayılmaktadır. Buna göre virüs 3 Ocak'ta Japonya'da, 7 Ocak'ta Tayland'da ve 12 Ocak 2020'de Güney Kore'ye ulaşmıştır. Avrupa'da ise 12 Ocak'ta İspanya'ya, 19 Ocak'ta Fransa'ya, 22 Ocak'ta İngiltere'ye ve 26 Ocak 2020'de Almanya'ya ulaşmıştır (Roberts vd., 2021). Bu tür modellemeler doğru kabul edildiği takdirde Çin Devleti ve DSÖ'nün hastalığın tanımlanması, izole edilmesi ve dünyanın uyarılması konusundaki kayıtsız tutumu sorgulanmaya daha açık hale gelmiştir.

Asya ülkeleriyle ticari ilişkilere ve canlı bir kış turizmine sahip olan Fransa, İsveç, Almanya, İtalya gibi ülkelere salgının daha başlangıç aşamasında ulaştığı görülmektedir. Birçok ülke salgına yönelik uygulamalarda öznel tutum sergilemekle birlikte sınırların belli süreler kapatılması, vatandaşların izole edilmesi için ticari merkezlerin kapatılması, eğitim kurumlarının tatil edilip sonunda uzaktan eğitime geçilmesi ve nihayetinde maske kullanımı, hijyen kurallarının öncelenmesi ve aşılmanın ülke genelinde uygulanması gibi ortak politikalar da geliştirmiştir. Almanya da benzer politikaları belirli aralıklar uygulamaya koyan AB ülkelerinden biridir.

Almanya, Avrupa'da COVID-19 vakalarının ilk görüldüğü Fransa, İtalya, İspanya, İngiltere gibi ülkelerden biridir. Özellikle İtalya ve İspanya'nın salgının ilk dönemlerinde sergiledikleri başarısız mücadeleye nazaran Grafik 1 incelendiğinde Almanya'nın görece daha başarılı bir mücadele sergilediği anlaşılmaktadır.

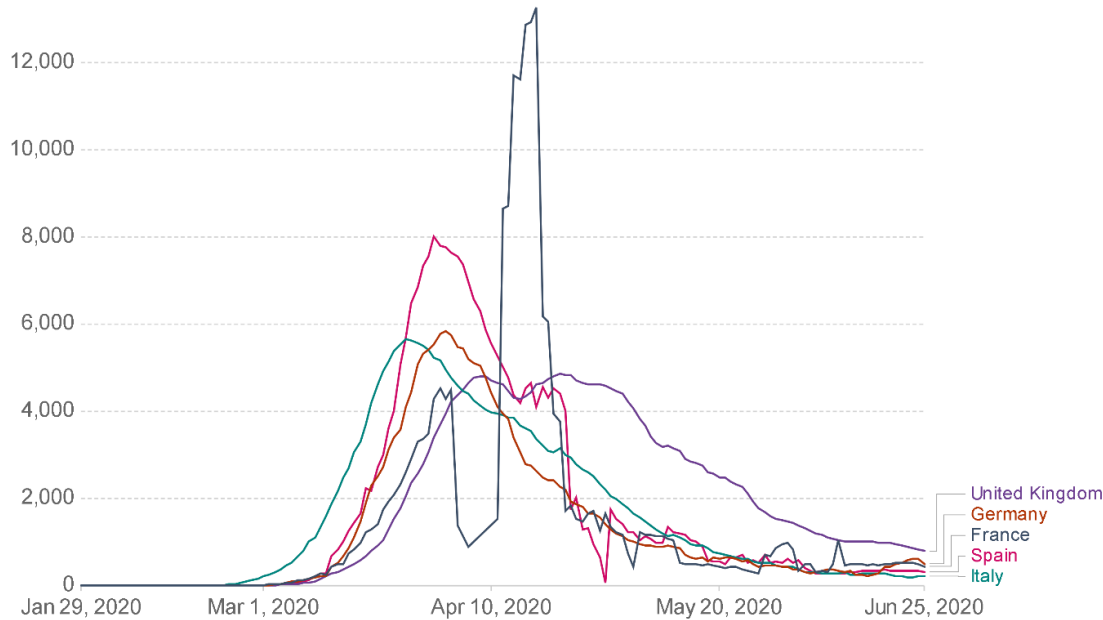
Grafik 1

Avrupa'da COVID-19 Salgınının Birinci Dalgasında Beş Ülkede Karşılaştırmalı Vaka Sayıları

Daily new confirmed COVID-19 cases

Shown is the rolling 7-day average. The number of confirmed cases is lower than the number of actual cases; the main reason for that is limited testing.

Our World
in Data

Source: Johns Hopkins University CSSE COVID-19 Data

CC BY

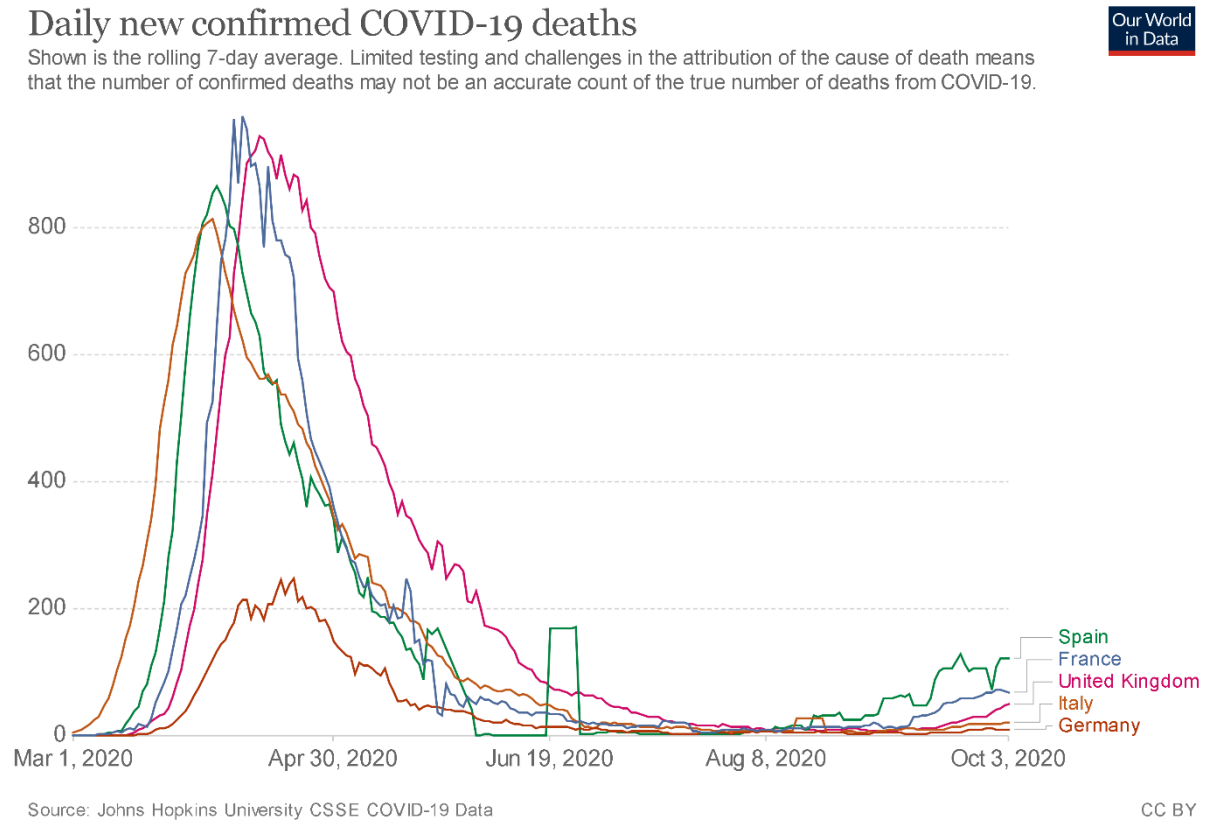
Grafik 1'de görüldüğü üzere COVID-19 Salgınının Avrupa'da Mart 2020'nin başından Temmuz 2020'ye kadar gözlemlenen birinci dalgasında Almanya'da pozitif vaka sayıları diğer beş büyük Avrupa ülkesine nazaran daha düşük seyretmiştir. Vaka sayılarının yedi günlük ortalamalarının alındığı grafikte, Almanya ve İtalya'nın benzer vaka sayılarına sahip olduğu takip edilmektedir. yedi günlük ortalama vaka sayılarının en yüksek olduğu oran incelendiğinde Almanya'da 5.836,57, Fransa'da 13.259,71, İtalya'da 5.650,57, İngiltere'de 4.867,86 ve İspanya'da 8.005,43 olarak gerçekleştiği göze çarpmaktadır. Fransa'da mevcut vaka sayılarındaki aşırı değişkenlikler göz ardı edildiğinde ülkeler arasında vaka sayıları konusunda önemli bir fark bulunmamaktadır. Ancak aşağıdaki Grafik 2 incelendiğinde yedi günlük ortalama ölüm sayılarında Almanya'nın diğer ülkelerden ayrıştığı görülmektedir. COVID-19 Salgınının ilk dalgasının zirve yapıldığı Mart sonu ile Nisan sonu arasına bakıldığında Almanya'da yedi günlük ortalama ölüm sayıları Grafik 2'den izlenebileceği üzere en yüksek döneminde 248,43 iken bu oran Fransa'da 975,29, İspanya'da 865,71, İngiltere'de 943,29, İtalya'da 814,29'u bulmuştur. Almanya'daki ölüm oranlarının diğer ülkelere göre düşük olmasının sebebi olarak Almanya sağlık

sisteminin ölümleri sayarken uyguladığı yöntemle bağlayan ve Almanya'nın gerçek ölüm sayılarını gizlediği yönünde spekülasyonlar da yapılmıştır (Haug, 2020; Schmid-Johannsen, 2020; Focus, 2022;). Buna göre Alman sağlık sistemi COVID-19 virüse bağlı ölümler ile COVID-19'lu olup başka temel sağlık problemlerinden dolayı ölenler arasında ayırım yapmakta, ölenlerin hepsine COVID-19 testi ya da otopsi yapmamaktadır.

Robert Koch-Enstitüsü (RKI) yaptığı açıklamada COVID-19'a bağlı ölümler ile COVID-19 testi pozitif çıkmış ama başka sebeple vefat etmiş kişileri birlikte ölüm oranlarına eklediklerini, ancak test yapılmadan ölmüş olan kişilere sonradan COVID-19 testi uygulanmadığını belirtmiştir (Rohrmeier, 2020). Buna göre nasıl ki günlük açıklanan pozitif vaka sayıları toplumdaki hasta sayısının tamamını vermiyorsa açıklanan COVID-19'a bağlı ölüm sayıları da kesin bir sayı verememektedir. Ancak benzer bir durum diğer tüm ülkeler için de geçerlidir. Örneğin Palermo Üniversitesi'nin Temmuz 2020'de yayınladığı araştırması İtalya'daki ölüm sayılarının da resmi rakamların çok daha üzerinde olduğunu göstermektedir (Rizzo vd., 2020). Bu sebeple burada devletlerin, DSÖ'nün ve diğer resmî kurumların açıkladığı rakamlar veri olarak kullanılmıştır. Bu bağlamda Almanya'nın salgın süresince gerçekleştirdiği önlemlere, kısıtlamalara ve salgın sürecinin seyrine bakmakta fayda vardır.

Grafik 2

Avrupa'da COVID-19 Salgınının Birinci Dalgasında Beş Ülkede Karşılaştırmalı Ölüm Sayıları

2.1. Almanya'da ilk vaka, ilk önlemler

27 Ocak 2020'de Bavyera'nın Starnberg bölgesinde ilk vaka görüldüğünde Almanya Federal Sağlık Bakanlığı virüsün yayılma riskinin düşük olduğunu tahmin ediyordu. Dönemin sağlık bakanı Jens Spahn bir salgına hazırlıklı olduklarını, insanların dikkatli ama soğukkanlı olmalarının yeterli olacağını dile getirmişti. Şubat ayının ilk gecesi Alman Hava Kuvvetleri, Çin'in Wuhan kentinden 115 Alman vatandaşını Almanya'ya getirerek Germersheim'da herhangi bir semptomlarının olmamasına rağmen 15 günlük karantina uygulamıştır Çin hükümetinin isteği üzerine bu uçuş sırasında 10.000 koruyucu

kıyafet de Almanya'dan Çin'e götürülmüştür (Bundeswehr, 2020). Böylece Almanya salgının daha başında vatandaşlarını geri getirmeye başlamış, durumu ciddiyetle takip etmiştir. Şubatın ilk haftasında Almanya Sağlık Bakanlığı virüsten korunmak için mesafe ve hijyenin önemini anlatıcı materyaller hazırlayarak toplumsal bilgilendirme politikasını devreye sokmuştur. 15 Şubat'a gelindiğinde Almanya genelinde bilinen vaka sayısı 16 olmasına rağmen AB-Sağlık Bakanları tavsiyesi üzerine Almanya Çin'in salgın bölgesinden gelenlere havaalanlarında test yapılması uygulamasına geçmiştir. Salgın bölgesi olan Wuhan, Japonya, Kamboçya vb. ülkelerden dönen Almanlar da karantinaya alınmaya başlanmıştır. İtalya'da durumun giderek kötüleşmesi üzerine ve vakaların iki farklı eyalette daha ortaya çıkması tedbirlerin artırılmasını beraberinde getirmiş, aile hekimlerinden çevrelerinde hastalık belirtisi gösterenlerin tespit edilmesi konusunda yardım istenmiştir. 27 Şubat 2020'de devletin salgın planında öngördüğü üzere sağlık bakanlığı ve içişleri bakanlığı bir "kriz masası" kurarak ilk kararları almaya başlamıştır. Bu kararlar arasında Çin, İtalya, Japonya, Güney Kore, İran gibi ülkelerden gelen yolcuların geldikleri bölgeye ilişkin bilgilerin yer aldığı evrakların doldurulması vardır. Ayrıca uçak, tren ve otobüslerde de halkın virüse karşı bilgilendirilmesi yer almaktadır. Bunun yanında dönemin sağlık bakanı Spahn, doktorlar ve eczacılar birliği, sağlık sigortaları, hastaneler ve bakım evleri temsilcileri ile bir araya gelerek salgın hakkında istişarede bulunmuştur. Kriz masası ayrıca gelecekte doğabilecek ihtiyaçlara yönelik tıbbi koruma malzemelerinin tedariki ve üretiminin artırılması yönünde adım atmıştır. Görüldüğü üzere Alman hükümeti COVID-19'un ülkelere girmesiyle birlikte daha çok salgını önleme ve kontrol altına tutma uygulamalarına gitmiştir. Bunun için sayıların 100'ün altında kaldığı şubat ayında halkın bilinçlendirilmesi, kısmi olarak tıbbi materyalin tedariki, hasta olanların ve temaslıların karantina altına alınarak izlenmesi gibi önlemlere başvurulmuştur. Salgının başlangıç aşamasında COVID-19'a karşı bir aşı ya da ilaç tedavisi bulunmadığından dolayı salgınla mücadelede virüsün yayılmasını önleme adına insanların bir araya gelmesinin kısıtlanmasına gidilmiştir. Buna göre sıralanan önlem basamaklarında birinci derece (*Stufe 1*) hiçbir önlemin olmaması, ikinci derece (*Stufe 2*) hijyen kurallarının konulması ve en üst basamakta ise işyerleri, gösteri, okul vb. mekanların kapanması bulunmaktadır. Yedi günlük vaka sayılarının ortalamaları belli bir rakam geçtiği vakit bahse konu basamaklar devreye girmiştir. Önlemler arasında toplantılara katılacak kişi sayılarının 100'den beşe kadar düşürülmesi, en fazla iki farklı ailenin birbiriyle görüşebilmesi, salgın yayılımının zirve dönemlerinde ise sadece çekirdek aile üyelerinin birlikte olması bulunmaktaydı (RKI, 2023).

2.2. Salgında birinci dalga ve büyük kapanma

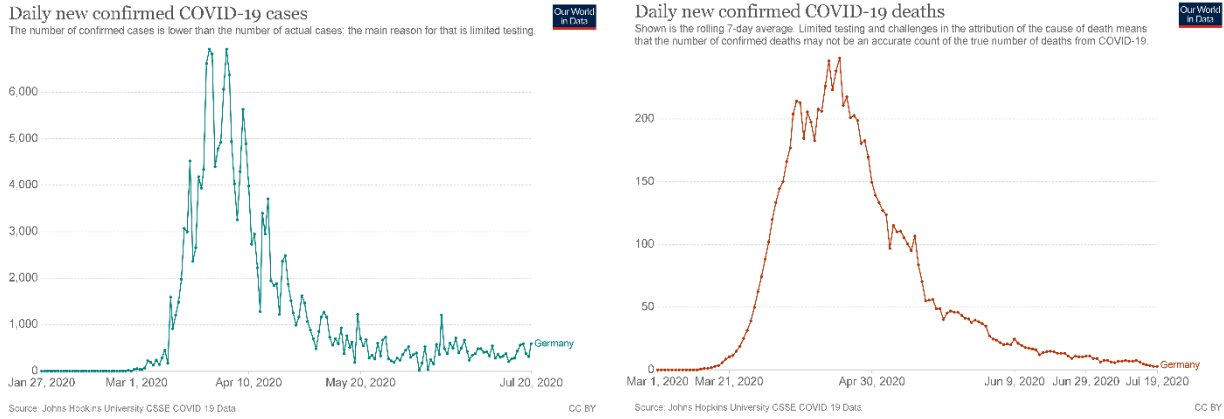
Mart 2020 ile beraber dünya genelinde salgının hızla yayılması, 60'tan fazla ülkede görülmesi ve İtalya'da önlenemez bir şekilde yayılması Almanya'yı da ciddi tedbirler almaya zorlamıştır. Tokalaşmanın önüne geçilmesi, hijyen kurallarına uyulması gibi bireysel önlemlerin yanında kriz masası, cerrahi maskelerin, tıbbi eldiven ve koruma giysilerinin ihracatını yasaklamıştır. Alınan bu ihracat yasağı daha sonra özellikle İtalya, İspanya, Balkan ülkeleri gibi ekonomik ve sağlık alt yapısı açısından daha güçsüz ülkelerde hem Almanya'ya hem de AB ruhuna yönelik önemli hayal kırıklıkları yaratmıştır (Bakınız bu sayıda: Topal, 2024).

8 Mart'ta Almanya'da ilk ölümlerin yaşanması önlemlerin artırılmasını da beraberinde getirmiştir. Birçok eyalette okul gezileri, gösteri, fuar ve konserler iptal edilirken, kriz masası da 1.000 kişiden fazla katılımcı olan etkinlikleri yasaklamış, Almanya'nın güney sınırında polis kontrollerinin sıklaştırılmasına dair karar almıştır. İtalya 5 Mart'ta ülkedeki tüm okulları, 9 Mart'ta ise tüm ülkeyi kapatma yoluna gitmiştir. DSÖ, ise ancak 11 Mart'ta Pandemi ilan etmiştir. Almanya hemen hemen tüm sınırlarını kapatıp kontrolleri artırırken, Çekya, Polonya, Danimarka gibi ülkeler de benzer uygulamalara giderek virüs yayılımını kontrol altına almaya çalışmışlardır. Sadece ülkeler sınır kontrolleri getirmemiş, AB de toptan tüm birliğe girişe dair seyahat yasağı getirmiştir. Sosyal mesafenin korunması, hijyen uyarılarının yanında Avrupa Futbol Şampiyonası gibi büyük etkinlikler ertelenmeye,

okullar tümüyle kapatılmaya başlanmıştır. Almanya yurtdışında bulunan 160.000'den fazla vatandaşını ülkeye getirmeye yönelik operasyona başlamıştır. Bu önlemlerin yanında Sağlık Bakanlığı, sağlık altyapısının iyileştirilmesi ve sistemin verimli çalışabilmesi için tıbbi malzeme alımlarını merkezileştirme, sağlık personeli istihdamının artırılması, hastane ve bakım evlerinin mali yüklerinin ve bürokratik süreçlerinin azaltılmasına yönelik yeni yasalar yürürlüğe koyulmuştur. Böylelikle Almanya'nın COVID-19 salgınıyla mücadelesinde öne çıkan üç önemli ayak (Robert Koch Institut, 2021), virüs yayılımının testler ve mesafe ile durdurulması, koruma ihtiyacı olanlara hizmet götürülmesi ve tedarik kapasitelerinin artırılması olarak ortaya çıkmıştır. Yurtdışında bulunan Alman vatandaşlarının ülkeye geri getirilmesi, AB üyesi ülkelerin vatandaşı olmayanların AB'ye girişinin yasaklanması, sağlık alt yapısı ve personel sayısının iyileştirmesiyle birlikte ülkenin tümünden kapatılması için her türlü önlem alınmış bulunmaktaydı. 22 Mart 2020'de federal hükümet ile eyaletler ortak bir karara imza atarak "Sokağa Çıkma ve Temas Kısıtlamaları" (*Ausgangs- und Kontaktbeschränkungen*) başlıklı kararı almıştır. İki hafta için alınan bu karar doğrultusunda aile üyeleri dışında kamusal alanda iki kişiden fazla vatandaşın bir araya gelmesi kısıtlanıyor, kısıtlamaya uymayanlara 25.000 €'ya kadar para cezası öngörülüyordu. Böylelikle her türlü kamusal alanda ya da evde aile fertleri dışında toplanılması yasaklanmış, lokantalar, kuaförler, masaj, dövme, güzellik salonu vb. hizmet sektörleri tamamen kapatılmıştır (Die Bundesregierung, 2020). Bavyera'da olduğu gibi temel ihtiyaç maddeleri ve zorunlu haller dışında sokağa çıkışlara önemli kısıtlamalar getirilmiştir (Bayern.Recht, 2020). Akabinde ekonomik krizlerin önlenmesi için Almanya hükümeti 156 Milyar, AB 500 milyar Avroluk yardım paketleri açıklamıştır.

Grafik 3

Almanya'da COVID-19 Salgınının Birinci Dalgasında Vaka ve Ölüm Sayıları

Grafik 3'te görüldüğü gibi 2020 Nisan ayının sonuna doğru kapanmanın ölüm ve vaka sayılarına yaptığı düşüş göz önüne alınarak bazı kısıtlamalarda rahatlamaya gidilirken, eyaletler yeni bir dalganın yaşanmaması için kamusal alanda vatandaşlara maske zorunluluğu getirmeye başlamıştır. Mayıs ayıyla birlikte temasa yönelik kısıtlamalar gevşetilirken, hayvanat bahçeleri, çocuk parkları, müzeler ve ibadethanelerde açılmaya gidilmiştir. Federal hükümet ve eyaletlerin birlikte aldığı kısıtlamalara yönelik politikalar beraberinde karşı protestoları da doğurmuştur. Salgın kısıtlamalarına karşı ilk protestolar da Mayıs ayında orta Almanya'da görülmüştür. Bu protestolarda özellikle kompo teorisyenleri, bunlara inanan insanlar ve aşırı sağ gruplar yer almıştır.

Sokağa çıkma kısıtlamaları kalkmakla beraber temas kısıtlamaları bazı gevşetmelerle birlikte devam etmiştir. Bunun yanında hükümet salgınla mücadele konusunda bazı maddeleri süreli bazıları ise süresiz geçerli olan dört ayrı kanun paketi hazırlamıştır (*Ulusal Etkisi Olan Bir Salgın Durumunda Halkı Korumaya Yönelik Yasa I-IV / erstes bis viertes Gesetz zum Schutz der Bevölkerung bei einer epidemischen Lage von nationaler Tragweite*). Yasaların odağında; Corona testlerinin çoğaltılması, bakım personeli

için ikramiyeler, sağlık sisteminin iyileştirilmesi, grip aşısının çoğaltılması, küçük işletmelerin desteklenmesi, bakıma muhtaçların evlerinde hizmet alması, AB üye ülkelerle dayanışma, birçok spor, müzik, kültür etkinliklerinin kısıtlanması ya da hijyen mesafe kuralına uygun hale getirilmesi gibi düzenlemeler bulunmuştur (CDU, 2020).

Avrupa'daki COVID-19 salgının birinci dalgasını Almanya diğer gelişmiş Avrupa ülkelerine nazaran daha az kayıpla atlatabilmiştir. Bunun en önemli sebepleri arasında hastane sayısı, yoğun bakım ünitesi, solunum cihazı, sağlık ekipman ve materyalleri gibi sağlık sisteminin alt yapısı ve personel sayısının yeterli olmasının yanında salgının başlangıcında Sağlık Bakanlığının gerekli önlemleri olarak sistemin zayıf alanlarını da hızla iyileştirmesi bulunmaktadır. Bu sayede sadece hasta bakımı değil hastalığın tespitinde en önemli rolü oynayan test kitlerinin üretimi ve yaygın şekilde kullanımı da gerçekleşmiştir. Ayrıca halkın bilgilendirilmesi ve kriz yönetiminin verimli bir şekilde devam edebilmesini sağlayan hükümet yöneticileri, en başta dönemin Şansölyesi Merkel, Sağlık Bakanı Jens Spahn ve Robert Koch Enstitüsü'nün (RKI) hükümet, toplum ve sağlık çalışanları arasında koordine edici rolü de salgının kontrol altına alınmasında pay sahibidir. Böylece toplumun önemli bir kesiminde salgını önleme konusunda hükümetin yönergelerine uyma konusunda güven oluşmuştur. Bunun yanında Almanya'da salgına maruz kalan kesimin, bunların çoğu tatilde virüse yakalanıp Almanya'ya dönmüş olan genç nüfustur, %80'ini 60 yaş altı vakalar oluşturmaktaydı. Ancak salgının Almanya'nın genelinde yayılmaya başlamasıyla ilk dalgada elde edilen başarılı sonuçların devam ettirilmesinde sorunlar yaşanmıştır.

2.3. Salgında ikinci ve "üçüncü" dalga

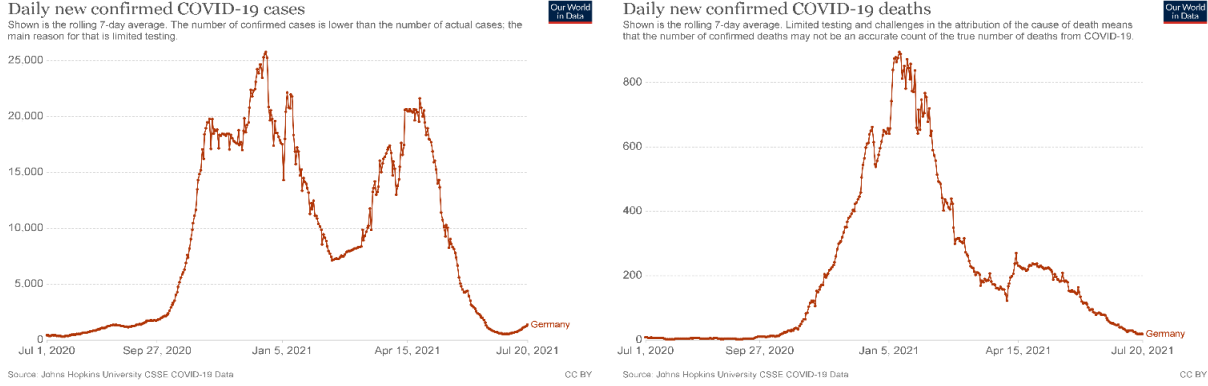
Dünya genelinde vaka sayıları artmasına rağmen Almanya'da salgının kontrol altına alındığı düşünülerek ve ekonomik sebepler de göz önünde bulundurularak Mayıs 2020 ortalarından itibaren sınır kontrolleri gevşetilmeye, futbol maçlarının seyircisiz de olsa oynanmasına başlanmıştır. Haziran ayının sonlarına doğru Kuzey Ren Vestfalya eyaletinde bulunan bir mezbahada küçük çaplı bir salgın patlak vermesi, 2.000 çalışanın testinin pozitif çıkması, görece paniğe sebep olsa da okullar, kreşler, tiyatro ve sinemalar, kafeler ve spor salonları belli hijyen ve mesafe kurallarına uyularak açılmıştır. Hatta uçuşlara izin verilmiş, Alman tatilcilerinin favori tatil yerleri olan İspanya, Fransa, Hırvatistan gibi ülkelere gidişler başlamıştır. Ancak sınırlandırmaların gevşemesinden kısa bir süre sonra Ağustos ayında bu ülkelerdeki vakaların artış göstermesiyle bu ülkelere gidip geri dönenlerden COVID-19 testi istenmeye başlamıştır. Eylülde futbol sezonunun başlamasıyla birlikte bazı eyaletlerde futbol karşılaşmalarına seyirci alınmış, barlar açılmıştır. Tüm bu salgınla mücadele konusunda kuralların gevşetilmesi belli bir düzene bağlanmıştır. Bir bölgedeki sokağa çıkış ve temas kısıtlamalarının ne zaman sıkılaştırılıp ne zaman gevşetileceği 100.000 nüfuslu bir yerleşim yerindeki 7 günlük vaka sayılarının ortalamaları (*7 gün insidansı / 7-Tage-Inzidenz*) temel alınarak karara bağlanmıştır. Buna göre Mart 2020'de 7 gün insidansı 50'nin altında olduğu yerlerde açık alanda lokantalara, sinema, tiyatro ve spor yapmaya izin verilirken, insidansı 50-100 olan yerlerde açık alanı bulunan lokantalara rezervasyonla müşteri kabul edilmiştir (Die Bundesregierung, 2021).

RKI 2021 yazının sonuna kadar hükümete üç kademeli bir kapanma/açılma tavsiyesinde bulunmuştur. RKI'nin planına göre 7 gün insidansı 50'nin üzerinde olan yerlerde huzur ve bakım evlerine test zorunluluğu ve en fazla iki kişilik görüşme kısıtlaması, barların, işyerlerinin, lokantaların, üniversitelerin, okulların, ibadethanelerin, tiyatro, sinema, müze, kuaför, otel ve açık alanlarda toplanmaların yasaklanması öngörülmüştür. İnsidansın 35-50 arası seyrettiği bölgelerde ise huzur ve bakımevleri, barlar, lokantalar, iş yerlerinin yine kapatılması ön görülürken, diğer kurumların ziyaretçi sayısı azaltarak işleyişlerine devam etmesi planlanmıştır. İnsidansın 35'in altına düştüğü durumlarda ise her yerin hijyen ve koruma konseptlerine bağlı kalarak açılması tavsiye edilmiştir (Robert Koch Institut, 2021). Eyaletlere göre bu düzenlemeler farklılık göstermiştir. Bavyera Eyaleti 2020/2021 okul dönemi için önerilen bu üç kademeli planı kabul etmiştir. Buna göre insidansın 50 üzerinde olduğu

bölgelerdeki okullarda sınıfların bölünmesi, öğrencilerin haftanın belirli günlerinde değişimli olarak gelmesi ve maske takma zorunluluğu getirilmiştir. İnsidansın 35-50 arası olduğu yerlerde sınıflarda maske takma zorunluluğu, 35'in altında olduğunda ise hijyen kuralları çerçevesinde normal eğitimin devam edeceği uygun görülmüştür (Bayerisches Staatsministerium für Unterricht und Kultus, 2021).

Grafik 4

Almanya'da COVID-19 Salgınının İkinci ve Üçüncü Dalgasında Vaka ve Ölüm Sayıları

Mayıs 2020 itibariyle vaka sayılarının oldukça düşmesi ve düşük oranda seyretmesiyle birlikte Almanya genelinde önlemler alınarak açılmalar sağlanmıştı. Ancak bu açılmalarla ve havaların giderek soğuyarak insanların daha fazla kapalı alanlara girmesiyle beraber Eylül ayında yeniden vaka sayılarında artışlar gözlemlenmeye başlandı. Yukarıdaki Grafik 4'ten görüleceği üzere Ekim ayına gelindiğinde sadece vaka sayıları değil aynı zamanda ölüm sayıları da hızla artmaya başlayacaktır. İlk büyük kapanmanın gevşetilmesinin ardından 20 Ekim 2020'de insidans sayısı 272 olan Berchtesgadener Land'da yeniden kapanmaya gidilmiştir. Artık Almanya'nın birçok yerinde kapanma ya da yarı kapanmalar baş göstermeye başlamış, 2 Kasım 2020 itibariyle de ülke "Dalgakıran" (*Wellenbrecher*) ya da "Hafif Kapanma" (*Lockdown light*) denilen uygulamaya gitmiştir. Buna göre tüm lokanta, müze, sinema, tiyatro, spor salonları vb. kapatılırken okullar ve kreşler kısmen açık kalmıştır. Artık COVID-19 Salgının ikinci dalgası Almanya için zirveydi. Grafik 4'te görüleceği üzere Şubat 2021 ile Mart 2021 arasında vaka ve ölüm sayılarında görece bir azalma olmasından ötürü salgın sürecinin ikinci ve üçüncü dalgasından bahsedilmektedir. Ancak azalmanın ilk dalgada olduğu gibi ayırt edici uzunca bir süre yaşanmamasından dolayı her iki zirve dönemi beraber de değerlendirilebilmektedir.

COVID-19'un Alfa Varyantının tüm Avrupa'da etkili olmasıyla beraber Almanya'da da birinci dalgadan çok daha yüksek vaka ve ölüm sayıları ortaya çıkmaya başlamıştı. Özellikle birinci dalgadan hemen hemen hiç etkilenmeyen 0-6 yaş arası çocukların Alfa varyantına yakalandıkları görülmüştür. Varyantın daha agresif olması yayılmayı ve ölümcüllüğü beraberinde getirmiş, 7 günlük vaka ortalaması ikinci dalgada 25.757 ve üçüncü dalgada 21.595,71'i bulmuştur. Bu sayılar birinci dalgadaki 5.836,57 sayıyla Nisan 2020'deki zirveden 4 ve 5 kat daha fazladır. Ölüm sayılarında ise ikinci dalgada 894,43 ve üçüncü dalgada 270,29 ile en yüksek 7 günlük ortalama ölüm sayısı görülmüştür. Üçüncü dalgada hem vaka hem de ölüm sayılarının ikinciye nazaran azalmasının en önemli sebeplerinden birini 26 Aralık 2020'de Biontech/Pfizer firmasının ürettiği aşılarla toplumun aşılınmaya başlanması meydana getirmiştir. Aşılama sayesinde vaka ve ölüm sayıları hem genel olarak hem de 60 yaş üstünde düşmeye başlarken aşısız genç ve çocuk nüfusta vaka sayısı artmakla birlikte ölüm oranları azalmıştır. Ancak üçüncü dalganın kırılması 2023 yılına kadar RKI Başkanlığını sürdüren Lothar Wieler'in da o dönemde açıkladığı üzere Nisan 2021 sonunu bulmuştur (FAZ, 2021). Bunun için 16 Aralık 2020'de tüm Almanya'da geçerli olan ikinci Büyük Kapanma kararı alınmış, "Acil Fren" manasına gelen akşam 21 ile sabah 05 saatleri arası sokağa çıkma yasağı, maske zorunluluğu, temas kısıtlamalarının arttırılması gibi uygulamalara gidilmiştir. 14 Şubat 2021'e kadar süren Büyük Kapanma sonucu insidans 217'den 60'lı

rakamlara inmiştir. Okulların uzaktan eğitim ve işyerlerinin Homeoffice / evden çalışma şeklinde devam ettikleri bu dönemde cerrahi maske zorunluluğu sıkılaştırılarak daha koruyucu olan FFP2 maskelerinin kullanımı zorunlu hale getirilmiştir.

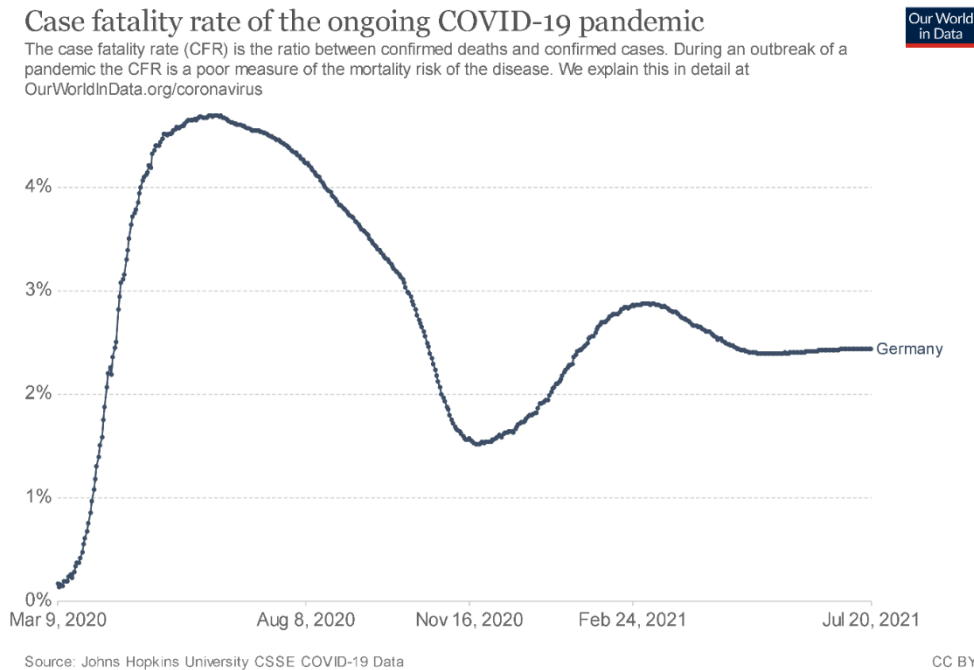
2.4. Salgında dördüncü dalga ve normalleşme

Hindistan'da Delta varyantının ortaya çıkması ve tüm dünyaya yayılması doğal olarak Almanya'yı da etkilemiştir. Temmuz 2021 başında vaka sayısını 500'lü rakamlara kadar indirmiş olan Almanya'da 29 Temmuz itibariyle 7 günlük ortalama vaka sayısı 1.362'yi bulmuştur. Delta varyantının hızlı yayılışı, 24.05.2021 tarihinde vakaların sadece %3,5'i Delta Varyantını taşıırken bir ay içinde 28.06.2021'de tüm COVID-19 vakalarının %74'ü Alfa Varyantına göre 1,6 kat daha bulaşıcı olan Delta Varyantı haline gelmiştir. 2020'deki virüsün olağan hali devam ediyor, Alfa ve Delta varyantları ortaya çıkmamış olsaydı, ne bir üçüncü ya da dördüncü dalga yaşanacak, yapılmış olan aşılarda göz önünde bulundurulduğunda salgın tamamen kontrol altına alınmış olabilecekti (Mdr.de, 2021)

Ocak 2021'de bir günde COVID-19'a bağlı olarak kaydedilen 1.734 rekor ölüm sayısı üçüncü dalganın kırılması ve Ocak ayında hız kazanan aşılama sayesinde düşürülebilmektedir. Bir günde 1 milyon 400 binden fazla aşı uygulama kapasitesine sahip hale gelen Almanya'da ölüm sayıları 16 Haziran 2021'dan sonra 100'ün altında (20 Temmuz 2021'de gerçekleşen ölüm sayısı 19'dur) seyretmiştir. Aşağıdaki Grafik 5'te görüldüğü üzere aşılarda işe yarayan, özellikle ilk dalgada %4,70'lere ve ikinci dalgada %2,88'lere kadar ulaşan vaka-ölüm oranları %2,42'lere inmiştir. Böylece salgınla mücadele konusunda Almanya'nın eli güçlenmiştir.

Grafik 5

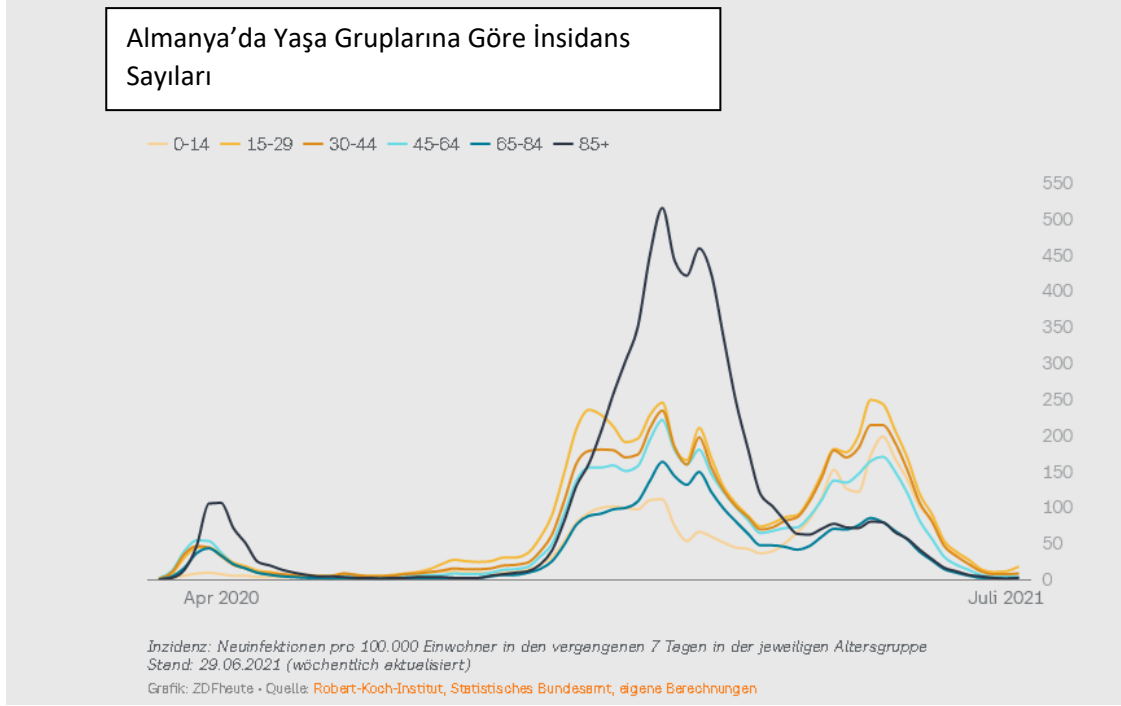
Almanya'da COVID-19 Salgınında Vaka ve Ölüm Oranları

Delta varyantının giderek hâkim olduğu ve aşının işe yaradığının bir diğer göstergesi de Grafik 6'da yer alan yaşa göre insidans sayılarına ait verilerdir. Grafik 6'da görüldüğü üzere vaka sayıları öncelikli olarak aşılammış olan yaş gruplarından 85 üstü ve 65-84 arasında hızla düşmüşken Delta varyantının da etkisiyle daha genç gruplardaki vaka sayılarında salgın devam etmiştir.

Grafik 6

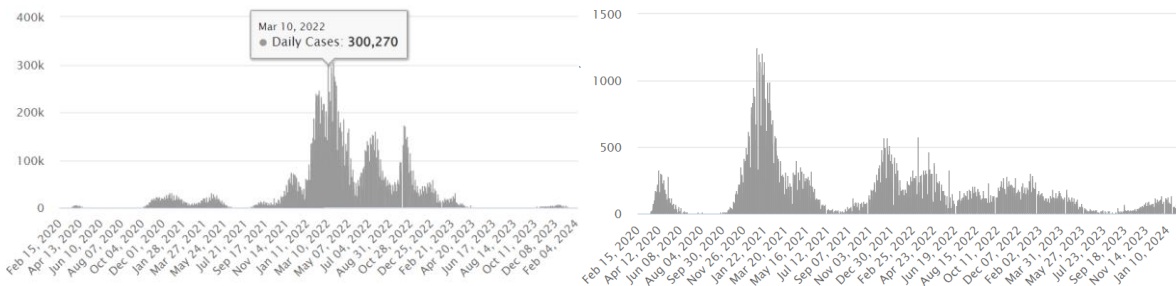
Almanya'da COVID-19 Salgınında Vaka ve Ölüm Oranları (İnsidansa Göre)

2021 Mayıs'ından itibaren havaların ısınmasıyla birlikte vaka sayılarında yeniden düşüş yaşanmıştır. Alınan önlemler ve aşılamayla birlikte vaka ve ölüm sayılarının azalacağı pandemiyi biteceği yönünde umutlar yeşermiş, ancak Delta Varyantının bulaşıcılığı ve aşı karşıtlarının önlemlere karşı tutumlarının muhtemel bir dördüncü dalgaya sebebiyet vereceği de göz ardı edilmemiştir. Temmuzun başında Almanya genelinde yedi günlük ortalama vaka sayısı 562'ye gerilemekle beraber daha önceki tüm dalgalardan daha büyüğü gelmiştir. Kasım 2021 sonuna gelindiğinde ortalama vaka sayısı 58.000'i geçmiştir. Aşılama sayesinde birinci, ikinci ve üçüncü dalgadaki vaka sayısının çok üstünde olunmasına rağmen ölüm sayıları daha önceki dalgalara göre çok daha az seyretmiştir. Ölüm sayılarındaki azalma aşılama oranı arttıkça ve 2021 yılının sonlarında ortaya çıkıp Delta varyantının yerini alan Omicron varyantının daha bulaşıcı ama daha az ölümcül olmasıyla birlikte devam etmiştir. Böylece 2022 yılında günlük 300.000'den (24 Mart 2020) fazla vaka sayılarına ulaşılma ile birlikte ölüm sayısı 261 olmuştur (Worldmeter, Germany, 2024).

Grafik 7

Almanya'da COVID-19 Salgınında Günlük Vaka ve Ölüm Sayıları (2020-2024)

2022 ve 2023'te giderek vaka sayıları da ölüm sayıları da azalma göstermiş, artık salgın dalgalarından bahsedilmez duruma gelmiştir. Böylece COVID-19 diğer bulaşıcı hastalıklar gibi toplum içerisinde var olmaya devam eden ama öldürücülüğü nispeten yok olan bir virüse dönüşmüştür (Ausblick auf das Corona-Jahr 2023). Salgının ortaya çıktığı günden 2024 şubatına kadar Almanya genelinde 38.813.442 vaka görülmüş, bunların 38.240.600'ü iyileşmiştir. Salgın boyunca COVID-19'a bağlı ölüm sayısı ise 182.135 olarak tespit edilmiştir. Vaka-ölüm oranı Mart 2022'den itibaren %1'in altına düşmüş, 7 Şubat 2024 itibarıyla %0,47 olarak seyretmektedir (Worldmeter, Germany, 2024). Her ne kadar hükümete muhalif grupların ve aşırı sağ grupların politik söylemlerini aşı karşıtlığı üzerine kurmalarına ve medya/sosyal medyada öne çıkmalarına rağmen toplumun çok büyük bir kısmı aşı olmuştur. Almanya'da salgına karşı önlem kapsamında toplam 196.687.981 aşı yapılmıştır. 52.209.118 kişi ikinci doz, 13.472.716 kişi üçüncü doz ve 3.972.807 kişi ise dördüncü doz aşılarını olmuştur. En az bir kez aşılana kişi sayısı ise 64.946.719'dur (Digitales Impfquotenmonitoring zur COVID-19-Impfung, 2024). 7 Nisan 2023 itibarıyla, ülke genelinde geçerli olan hastaneler ve bakım evleri ziyaretinde FFP2-Maske takma zorunluluğu da yürürlükten kalkmış, Almanya genelinde salgına dair tüm önlemler son bulmuştur (Infektionsschutzgesetz, 2023).

3. COVID-19 Salgının Sürecinin Almanya'nın İç Siyasetine Etkisi

COVID-19 Salgını gibi küresel bir krizin ülkelerin iç ve dış politikasına önemli yansımaları olmaktadır. Salgınla mücadele konusunda hükümetler, iç politikada huzursuzluğun en düşük seviyede tutulabilmesi için hekimler ve sağlık çalışanları ile güvenlik güçlerinin koordineli çalışmasını sağladıkları, halkı bilgilendirici açıklamaların şeffaf ve güvenilir verilmesini gözettiği, uygulamalarda öncü oldukları ölçüde toplumlarının güvenini alıp kısıtlamalara, aşılana ve hijyen kurallarına uymayı sağlayabilmektedir. Toplum, kısıtlamalara ve kurallara uyma ile salgınla başarılı mücadele edildiğine dair bağlantıyı anlamlı bir şekilde kurduğunda ise salgınla başarılı bir mücadele verilebilmektedir (Devine vd., 2020). Ancak hükümetlerin önlem alma konusunda çekinceli ya da geç davranması, sağlık altyapısının yetersiz ve hazırlıksız yakalanması, verimli bir koordinenin başarılabilmesi toplumlarda tam ters bir etki yaratıp ABD'de olduğu gibi Trump'ın koltuğunu kaybetmesinin en önemli nedenlerinden biri haline gelebilirken, İtalya'da olduğu gibi hükümet değişimine de yol açabilmektedir. ABD'de salgınla mücadele konusunda insanların önlenemez bir şekilde hastalığa maruz kalması ve durdurulamayan vaka sayıları siyasi liderlere olan güvenin azalmasına yol açarken toplumun salgınla başa çıkma stratejisi olarak uyguladığı dayanışma sosyal güvenin yükselmesini sağlamıştır (Arnstein Aassve vd., 2024). Farklı bir şekilde Birleşik Krallık'ta salgının ortaya çıkmasıyla birlikte toplumun politik güveninde önemli artışlar yaşanmış, salgının devam etmesiyle birlikte güvende düşüşler yaşanmıştır (Ben Davis vd., 2021). Hollanda'da ise kriz dönemi hem siyaset hem de bilime olan güven üzerinde olumlu etkiler yapmıştır. Kriz-güven ilişkisinde unutulmaması gereken krizlerin doğrudan politik güven üzerinde olumlu etki yaratmalarından ziyade siyasetin krizlere yönelik geliştirmiş olduğu stratejilerin toplum tarafından nasıl karşılandığıyla ilgili olmasıdır (Groeniger vd., 2021).

Başarılı bir politik yönetim sergileyen ülkeler de dahi küresel çapta iki yıl etkili olmuş bir salgının etkisinin hissedilmemesi mümkün değildir. Almanya özelinde bakıldığında salgın dönemi özellikle ekonomik ve siyasi boyutta önemli değişimlere yol açmıştır. Üretim ve tedarik zincirinin aksaması, enflasyonun, -özellikle gıda alanında- durdurulamaz yükselişi, gayrimenkul piyasasının zirveleri yaşaması, eğitim kurumlarının ve çalışma hayatının durma noktasına gelerek evden eğitim ve çalışmanın hiç olmadığı kadar olağan hale gelmesi ekonomik boyuttaki önemli gelişmeler içerisinde yer almaktadır. Siyasi açıdan bakıldığında kriz anlarında toplumların devlete ve yöneticilere olan güveni artmaktadır. Bu süreçlerde halkın maceralardan korkması sebebiyle merkez partiler ve hükümetler güç kazanırken daha uçlarda bulunan radikal parti ve söylemler görece güç kaybetmektedir. Ancak salgını önleme adına getirilen maske kullanımının zorunlu hale getirilmesi, sokağa çıkma yasağı, toplantı ve aile fertleriyle görüşme yasakları, aşılama programları, aşısızlara getirilen kısıtlamalar da önemli

muhafif tepkilere yol açarak ilerleyen süreçler de merkez partilere ve devlete olan güvenin altını oyararak alternatif partilerin elini güçlendirmiştir.

3.1. Salgının Almanya iç siyasetine etkileri

Kriz dönemlerinde devletin yönetilmesi ve koordinasyonun yükü normal dönemlerden çok daha yoğun olarak yürütmenin üzerine geçmektedir. Demokrasinin önemli sacayaklarından birini oluşturan yürütmeye savaş dönemlerinde uzman asker grubu destek olurken, salgın gibi sağlık konularında ise hekimler, bilim insanları ve uzman sağlık çalışanları yardım etmektedir. Bu durumda toplumlarda geniş demokratik katılımın yürütme ve uzmanlardan oluşan kurullara geçtiği yönünde endişeler doğmaktadır. Burada genellikle öne çıkarılması gereken tüm kriz durumuna rağmen kaosa yol açmayacak şekilde kararların alınmasında muhalefetin de sürece dâhil edilip edilmediği ve çoğunluğun denetlenmesinin rafa kaldırılıp kaldırılmadığı ile bağlantılı olmaktadır. Bu gibi dönemlerde kararların hızlı alınması ve uygulanabilmesi adına yürütme güçlenmekte, parlamento ise zayıflamaktadır. Almanya özelinde demokratik açıdan bakılacak olursa yürütmenin hızlı karar alması ve zaman darlığından dolayı parlamentonun bilgilendirilmesi, tartışmaların yapılması, parti gruplarının karar alma sürecine dâhil edilmesi gibi konularda müdahil olabilecekleri kısıtlı zamanları olmakla beraber hepsinin salgın yönetimine katkıda bulunabildikleri görülmektedir. Bunun yanında salgın boyunca vaka ve ölüm sayılarının azaltılması uğruna sokağa çıkma, toplanma ve gösteri hakları vb. temel hak ve özgürlüklerin konuşulması ikinci planda kalmıştır (Bpb, 2020). Parlatenter sistemin devamı açısından dönemin Şansölyesi Merkel'in COVID-19 Salgınıyla mücadelede bir "Şef" rolünü üstlenmeyip sağlık bakanlığı, RKI ve uzmanların ön plana almasına eleştiriler gelmiş, bunun yanında yaşlı ve hasta bakımı konusunda Merkel döneminin duraklama dönemi olduğu yönünde analizler yapılmıştır (BR, 2021). Aşı karşıtlarının, aşırı sağ parti Almanya için Alternatif (*Alternative für Deutschland (AfD)*) ve Batının İslamlaşmasına Karşı Vatansever Avrupalılar (*Patriotische Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes (PEGIDA)*) gibi ırkçı ve aşırı sağ hareketlerin günlük olarak Şansölyeye yönelttikleri tüm suçlamalara rağmen Kasım ve Aralık 2019'da halkın Merkel'in yönetim anlayışına verdiği onay %50'nin altındayken COVID-19 ile mücadele sürecinde %80'lerin üzerine kadar çıkmış Temmuz 2021'de %71 düzeyinde olmuştur (Konrad Adenauer Stiftung, 2021). Halkın Merkel'e güveninin yüksek olmasında, toplumun %72'sinin salgını önlemeye yönelik tedbirlerin yerinde olduğuna yönelik inancı (ARD-DeutschlandTrend, 2021), %64'ünün virüsün yeni varyantından endişe duyması da (ARD-DeutschlandTrend, 2021) önemli bir yer tutmuştur. Halkın yalnızca %39'u Merkel'in partisi olan Hristiyan Demokratların (CDU) ülkeyi yönetmesini doğru bulurken (ARD-DeutschlandTrend, 2021), şansölyenin bu derece güvenilir bulunması kriz-güven ilişkisiyle alakalı olduğu için ayrıca önemlidir.

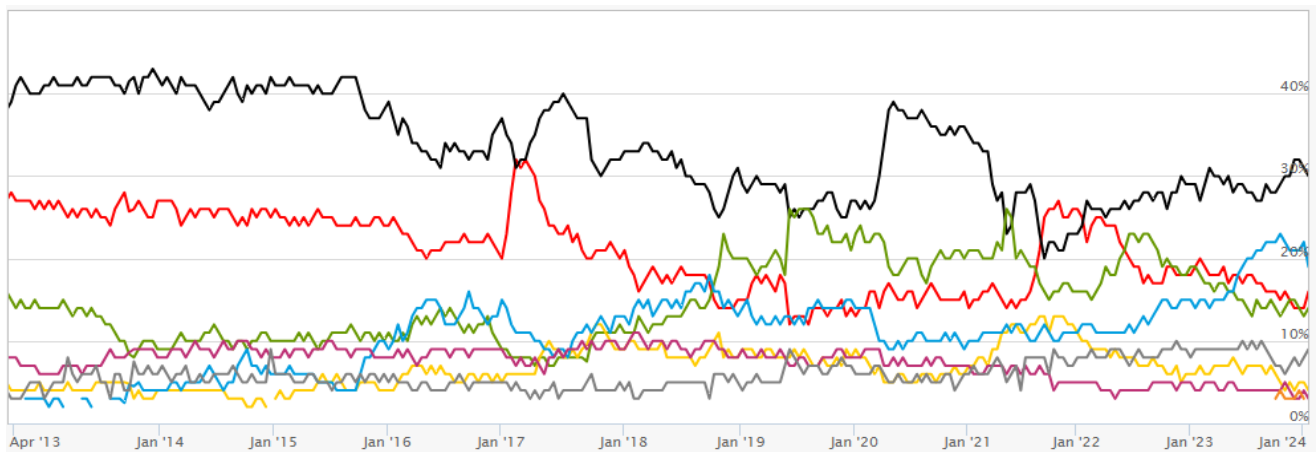
Almanya iç politikası COVID-19'un yarattığı sağlık, ekonomi, işsizlik, güvenlik, dijitalleşme, eğitim gibi sorunlarla baş etmeye çalışırken bir yandan da kendilerinin siyasette yeterince temsil edilmediklerini düşünen politik merkezçiler, radikal sağcılar, hükümete şüpheli yaklaşan ve komplo teorilerini takip eden kişilerin salgın boyunca alınan önlemleri ve aşı yaptırılmasını protesto eden kitlelerin yoğun gösterileriyle karşı karşıya kalmıştır. Bu gösterilerde kendilerine "Nicht ohne uns", "Querdenken 711" ve "Widerstand 2020" gibi isimler veren gruplar yer almıştır. Bu gruplar, Corona Virüsünün "elitler" olarak niteledikleri yöneticiler tarafından panik yaratmak için kullanıldığını ve böylelikle halkın yanlış yönlendirildiğini dile getirmiş, aşılarda hakkında birçok komplo teorisinin ortaya sunulduğu politik motivasyonla eylemler gerçekleştirmiştir. Kendi gruplarını sadece "gerçek Halk" olarak gören ve kendi düşüncelerinin tek hakikat olduğuna inanan benzer sağ radikal gruplar da bu eylemlere eşlik ederek kitleyi sağ siyasete doğru çekmeye çalışmıştır. Burada öne çıkan genellikle "elit" olarak niteledikleri hükümet, sağlık uzmanları, medya ve bilim düşmanlığı olmuştur (Bpb, 2021). 5.000 katılımcıyla yapılan bir araştırmaya göre katılımcıların %20'si bu tür protestolara onay vermiş, %10'unu eylemlere katılabileceğini belirtmiştir. Protestolara katılanların %60'ı ise kendi politik konularını siyasetin merkezine koymuştur. 2020'nin Ağustos'unda bu tür protestolara katılanların sayısının 25.000'ni

geçtiği düşünüldüğünde, bu grupların içinde yer alan aşırı sağ radikalleştirici unsurlar demokratik sisteme yönelik bir sorun olabilme potansiyelini her zaman taşıyabilmektedir. Katılımcıların %25,77'lik önemli bir grubunun seçimlerde aşırı sağ AfD'ye oy verdikleri ve %34,51'nin siyasette temsil edilmediklerini düşünenlerden oluştuğu (Edgar Grande vd., 2021) göz önünde bulundurulursa protestoların demokrasi için oluşturduğu/oluşturabileceği komplikasyon daha belirgin hale gelmektedir. 2010 yılında baş gösteren Avro krizinden sonra kurulan aşırı sağ AfD partisi, 2014-2015 yıllarında Ortadoğu'dan Avrupa'ya doğru yaşanan göç dalgasında ortaya çıkan aşırı sağ hareket PEGİDA ve en son COVID-19 Salgını ile bahse konu olan gruplar genellikle merkez partilerinde temsil edilmediklerini düşünen ya da apolitik kişileri toplumsal hareketler üzerinden mobilize ederek seçmen kazanmaya çalışmaktadır. Kriz dönemlerini bahane ederek korku siyaseti üzerinden demokrasiye ve kurumlara olan güvenin altını oymaya çalışan bu hareketler nihayetinde AB ülkelerinin merkez siyasetinin de Almanya, Fransa, İngiltere, Polonya, İtalya, Macaristan vd. ülkelerde olduğu gibi aşırı sağa doğru kaymasını beraberinde getirmektedir.

AfD'nin COVID-19 Salgınından hemen önce Aralık 2019'da %15 olan oy oranı (hükümette yer alan Hristiyan Demokratlar (CDU) %27) salgınla beraber belirgin bir düşüş yaşamıştır. Bu düşüşte AfD ve aşırı sağ hareketlerin salgın karşısında nasıl bir politika üreteceklerine dair fikir üretememeleri ve kısıtlamalar nedeniyle siyasi alanda en güçlü silahları olan popülist kitle hareketlerini gerçekleştirememelerinin rolü büyük olmuştur. Hükümetin salgının ilk dalgasıyla başarılı mücadelesi iktidar partisinin oy oranlarını Mayıs 2020'de %39'a çıkarmış, aynı dönemde AfD'nin oyları ise 2017'den bu yana ilk defa %9'lara kadar gerilemiştir. Ağustos 2020'de zirveye çıkan protestolar ve salgının ikinci ile üçüncü dalgalarının gelmesiyle birlikte hükümetin büyük ortağı CDU'nun oyları Mayıs 2021'de %23'lere kadar gerilerken AfD oyları %12 seviyelerine gelmiştir (İnfratest dimap, 2024a). Oy oranlarındaki bu değişim protestolar bağlamında düşünüldüğünde sağ popülist bir parti olan AfD'nin daha önce Avro, AB, mülteci karşıtlığı ve İslam Düşmanlığı üzerinden apolitik ve kendisinin merkez siyasette yeterince temsil edilmediğini düşünen kitleleri mobilize etmedeki yeteneğinin bu sefer de hükümetin salgın önlemleri, komplo teorileri, bilim düşmanlığı ve aşırı karşıtlığı üzerinden popülist söylemde kullanıldığı görülmektedir.

Grafik 8

Almanya'da Bu Pazar Seçim Olsa Hangi Partiye Oy Verirsiniz Sorusu

Kaynak: İnfratest dimap, 2024b.

Siyah: Hristiyan Demokrat Birlik CDU,
Kırmızı: Sosyal Demokrat Parti (SPD),
Yeşil: Yeşiller,
Mor: Sol Parti,
Mavi: AfD,
Sarı: Hür Demokrat Parti (FDP),
Gri: Diğerleri

Grafik 8 dikkatli incelendiği takdirde kriz dönemlerinin başlangıçta merkez partilerine oy kazandırdığı ama bu seçmen desteğinin kısa vadede düşüşe geçtiği görülmektedir. Merkez dışındaki partiler ise krizlerle birlikte ortaya çıkmakta ya da yükselişlerini uzun vadede her kriz döneminde sürdürmektedir. AfD özelinde bakıldığında 2010 Avro Krizi bu partinin kurulmasına zemin hazırlayabilmiştir. 2013 yılında kurulduğunda %2-3 seviyelerinde oy alan parti, AB ve Avro karşıtlığı ile politikasını sürdürürken 2014-2015 yıllarında Avrupa'ya gelen göç dalgası ile 2016 yılında ilk defa oy oranını %10'nun üzerine çıkarabilmiştir. COVID-19 Salgının kısıtlayıcı önlemleri ile toplumu hareketlendirme kabiliyetinin kısıtlanması ve salgına yönelik topluma güven verici çözümler getirememesiyle birlikte %10 bandının altına düşmüştür. Ancak kısıtlamaların gevşetilmesiyle birlikte kısa zamanda tekrar %10 bandının üstüne çıkan salgına yönelik önlemlere getirdiği eleştiriler ile görece pozisyonu korumuş, 2023 yılının sonunda ilk defa %20 bandını da aşabilmiştir. Merkez partilerinin ekonomi, göç, iç güvenlik, savaş ve sağlık konularında (Landtagswahl, 2023) güven verici çözümler sunamaması AfD'yi Almanya'nın ikinci büyük partisi haline getirmiştir.

3.2. Salgının Almanya ekonomisine etkileri

COVID-19 Salgının Almanya'ya mali yükü diğer ülkelerde olduğu gibi oldukça fazladır. 2020 yılında Alman ekonomisi %5,1 daralmıştır. Ekonominin salgından en az zararla çıkabilmesi için hükümet daha Mart 2020'de küçük ya da şahıs şirketleri için 50 milyar Avroluk bir acil yardım programı, orta ve büyük işletmeler için 600 milyar Avroluk bir fon oluşturmuş, likidite için kredi verilmesi, vergilerin ertelenmesi gibi ekonomik önlemlere başvurmuştur (CDU, 2021). Mayıs 2020'de hijyen ve mesafe kurallarında gevşeme olmasına rağmen Mart ayında yaşanan tam kapanma ve yıl sonundaki salgının etkisinin artması Almanya gayri safi yurtiçi hasılasında (GSYH) %5'lik bir gerilemeye sebebiyet vermiş ve Alman ekonomisi resesyona girmiştir. Böyle 2008 ekonomik krizinden bu yana yükselen ekonomi 10 yıldan sonra yeniden gerileme yaşamıştır. Ekonomik daralmanın ana sebepleri arasında çalışan kesimin evde kalma zorunluluğundan üretimin durması, yurtdışı tedarik zincirinin aksaması, ithal mallarda yaşanan azalma bulunmaktadır. Sanayi de yaşanan krize rağmen inşaat sektörü brüt katma değerini %1,4 arttırabilmiştir. Ayrıca arsa ve gayrimenkul sektörü, finans ve sigortacılık ile bilişim ve iletişim sektörleri ulaşım, hizmet, ticaret vb. sektörlerle nazaran salgından daha az etkilenmiştir. Tam kapanma ve sonrasındaki kısıtlamalar doğal olarak bireysel tüketim alışkanlıklarını (Weinberger, 2024) da değiştirmiştir. Bireysel tüketim bir önceki yıla göre %6 gerilemiştir. Bireysel harcamalar gerilerken devletin kamu harcamaları artmıştır. Salgınla mücadelede ihtiyaç duyulan tıbbi malzemelerin alınmasının yanında hastane ve sağlık kuruluşların yeniden yapılandırılması, araç-gereç tedariği, yatak kapasitelerinin arttırılması, sağlık çalışanlarına verilen ek ücretler ve kapanan iş yerlerinden kaynaklı ortaya çıkan işsizliğin ve çalışma saatlerin azalmasının neden olduğu ücret farklarının giderilmesi devlete ek yükler bindirmiştir. Küresel çaptaki ekonomik belirsizlikler yatırım isteklerinde de gözle görülür negatif yönlü değişikliklere sebebiyet vermiştir. Bir önceki yıla nazaran brüt yatırımlarda %6,8'lik bir gerileme görülmüştür (Kuhn, 2021, ss. 35-41). Kamu harcamaları ancak 2023 yılının ilk çeyreğinde COVID-19 öncesi rakamlara yaklaşılmaya başlamıştır (Holtemöller & Zeddies, 2023, s. 28). Benzer sorunlar yerel yönetimler seviyesinde de hissedilmeye devam etmektedir. Salgın sebebiyle gelen kapanmalar gastronomi, turizm, spor, ulaşım, kültür gibi alanları etkilerken bu işletmelerden önemli vergi gelirleri elde eden belediyelerin bütçe dengeleri de olumsuz yönde değişim göstermiştir. Bir de salgının önlenmesi konusunda yerel yönetimlerin üstlendikleri sorumluluklar eklenince federal yardımlar olmadan yerel yönetimlerin ayakta durabilmesi zorlaşmıştır. 2017'den itibaren ivme kazanmış olan yerel yatırımlar salgınla birlikte kısmi bir gerileme yaşamıştır. Ancak salgının son bulması ile birlikte yatırımlar yükselişe geçmemiş durağanlaşmıştır (Lerbs, 2023, ss. 475-476).

COVID-19 Salgınının kaybedenleri arasında sadece büyük şirketler yoktu. Küçük ve orta ölçekli işletmeler özellikle geniş çaplı kapanma ve mesafe uygulamalarından önemli zararlar gördüler. Gastronomi, turizm, spor etkinlikleri, kuaför, kozmetik vb. sektörlerin %90'ının cirolarında %75'in

üzerinde kayıplar meydana geldi. Turizm sektörü, insanların salgından ötürü yurtiçine yönelmesiyle canlılık kazanabildi, ancak tiyatro, konser vd. kalabalık gerektiren kültürel etkinlikler uzun süre kapanmak zorunda kaldı. Kapanma dönemlerinde üç önemli faktör şirketlerin ayakta kalıp kalamayacağını belirler hale geldi. Birinci olarak salgınla birlikte bir şirketin ürünlerinde ve hizmetlerinde gerileme ya da tedarikte sorun yaşanması durumunda stoklarını/üretimini yeni ve farklı ürünlere aktarma esnekliğinin olup olmaması. İkinci olarak kapanma ve mesafe kuralları dönemlerinde üretimini robotlar üzerinden gerçekleştirme ya da çalışanlarının evden çalışıp çalışmaması. Son olarak yeni müşteriler ve şirketler için görünür kalıp kalamama. Bu üç unsuru iyi yönetebilen şirketler diğer şirketlere nazaran görece daha az kayıplarla salgın dönemini atlatabildi. Benzer durum bireysel çalışanların dijitalleşme seviyelerinde de yaşanmıştır. Eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, antrenörlük, sigortacılık gibi daha önce işlerini dijital ortama taşımamış olan sektörlerde dijitalleşme krizin atlatılmasında önemli rol oynamıştır. Dijitalleşmeyi gerçekleştirememiş olanların %75'i eski çalışma ortamlarını devam ettirememiştir. Hükümetin COVID-19 öncesinde ortaya koyduğu ve salgınla birlikte uzattığı teşvik paketinin önemli bir kısmı da dijitalleşmeye yönelik unsurlar içermektedir. Bu unsurlar arasında; fiber optik ve 5G alt yapısının genişletilmesi, yapay zekâ ve kuantum teknolojisi ile küçük ve orta ölçekli şirketlerin dijitalleşmesinin desteklenmesi yer almıştır (Bertschek, 2020, ss. 653-655). Almanya'da çalışma hayatının dijitalleşmesi yıllardır tartışma konusu olmakla beraber dijital dünyada iş yapmanın veri güvenliği açısından oluşturabileceği sorunlar, evden çalışmanın denetlenebilir olmaması, şirketlerin hiyerarşik yönetim modelinden yataya geçmede isteksiz davranması gibi sebeplerle çok yavaş adımlarla gerçekleşmekteydi (Wintermann, 2020, s. 657-658). COVID-19 ile birlikte bu durum mecburen hızlı bir şekilde değişmiştir. Bir kariyer platformunda yayınlanan çalışmaya göre Mayıs 2020'de çalışanların %24'ü hem ev hem de büroda olmak üzere hibrit çalışma gerçekleştirirken Kasım ayında oran %40'a çıkmıştır. Başka bir platformda da çalışanların %86'sı hibrit olarak çalışmak istediklerini belirtmişlerdir. Benzer şekilde şirketlerin %42'si çalışanlarına evden çalışma imkânı vermeye hazırlanmıştır (Bogenstahl & Peters, 2021, ss. 41-42). Salgın sırasında uzaktan çalışma modeline geçen şirketler salgının hafiflemesi ve bitiminden sonra da evden çalıştırdığı çalışanlarını yeni çalışma modeliyle devam ettirme yönünde tutum sergilemiştir (Bennewitz, vd., 2022). 2021 yılında şirketler iç ve dış iletişim için kullandıkları iletişim kanallarında önemli değişimlere gitmiştir. Şirket çalışanları görüşmelerinde faks, mektup gibi daha geleneksel araçlardan vazgeçerken akıllı telefonlar, video konferanslar ve mesajlaşma teknolojilerine geçiş yapmışlardır (Brandt, 2021).

COVID-19 salgınının ekonomi üzerindeki en önemli etkileri; kapanma ile birlikte üretimin durması, ithalat ve ihracatın yavaşlaması, tedarik zincirlerinde kopmaların yaşanması olmuştur. Üretim ve tedarik zincirinin önemli bir kısmını ucuz hammadde ve iş gücü sebebiyle yurtdışına özellikle Çin ve etrafındaki ülkelere taşımış olan Batı Avrupa ülkeleri salgında önemli ekonomik kayıplar yaşamıştır. Batı Avrupa ülkeleri salgının üzerine Ukrayna-Rusya Savaşı yüzünden ortaya çıkan kısıtlamalar, ABD-Çin arasında yaşanan gerilimin yarattığı sorunlar sebebiyle küresel kriz dönemleri için yeni stratejiler geliştirmeye başlamıştır. Kriz dönemlerinde "tarafsızlığı" sebebiyle daha az etkilenmesi muhtemel İsviçre dahi benzer uygulamalara gitmektedir. Üretimde çalışanların esnek çalışma saatlerine ve evden çalışmaya uyumlandırılması, üretimin anavatana ya coğrafi olarak yakın AB ülkelerine geri getirilmesi - seçenekler arasında Çekya ve Romanya öne çıkmaktadır-, Çin'e olan bağımlılığın azaltılması için ucuz hammadde ve işgücünün Güneydoğu Asya ülkelerinden tedarik edilmesi bulunmaktadır. Şirketlerin on yıllardır birinci iktisadi planı olan maliyetlerin azaltılması hedefinin yerini artık "dayanıklılık" ve "esneklik/uyum sağlama" almaktadır. Bunun için stoklamanın iyileştirilmesi, tedarikçilerle ilişkilere yatırım yapılması, çifte tedarikçi bulunması, yerel ve bölgesel tedarikçilerin bulunması, üretim yerelleştirilmesi stratejileri üzerine çalışmaktadır (Saretz & Friedli, 2023, ss.2-3). Tom Krebs'in (2024) hesaplamaları göz önünde bulundurulduğunda COVID-19 salgını Alman ekonomisi açısından 2008 finans krizi ve 2022 Enerji krizinden çok daha az maliyetli olmuş gözükmektedir. Krebs'e göre COVID-19 kaynaklı üretim kaybı %2,5, finans krizi kaynaklı %5,8 ve enerji krizi sebebiyle %4,1 olmuştur. Reel

gelir kaybı ise COVID-19'da %0,8, finans krizinde %0,4 ve enerji krizinde %3,4 olarak gerçekleşmiştir. Enerji krizinin Almanya'yı bu kadar etkilemesindeki temel faktör ise enerji fiyatlarından kaynaklan enflasyon artışlarının ücretlere benzer şekilde yansımamış olmasıdır. COVID-19 ile üretim ve büyüme oranlarında yaşanan gerilemeye enerji kriziyle eklenen enflasyon eşlik ettiği vakit Alman ekonomisi açısından önemli sorunlar doğabilir (Krebs, 2024, ss.8-9).

COVID-19 Salgını sadece Almanya açısından değil küresel ekonomi açısından da önemli değişimleri beraberinde getirmiştir. Bu değişimlerin başında ekonominin teknolojiler öncülüğünde yapısal dönüşümü gelmektedir. Zaten ağır sanayiden hizmet sektörüne doğru değişen dünyada hizmet sektörü de gün geçtikçe dijital servislere yönelmektedir. Tedarikten üretime tüm sektörlerde dijitalleşme gözle görülür hatta vazgeçilmez bir hal almaya başlamıştır. Özellikle online sinema, müzik, eğlence vb. hizmet sektörleri dijital hizmetlerin de küreselleşmesine zemin hazırlamıştır. Salgın ekonomik faktörlerin yanında iş piyasasında da kalıcı değişimler getirmiş gözükmektedir. Evden çalışma, insan emeğine gittikçe ihtiyacı azaltan otomasyon teknolojileri ve yaşlanan çalışanlar çalışma hayatının yeni unsurları olarak ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar insan emeğine duyulan ihtiyaç dijitalleşme ile ortadan kalkmayacak olsa da dönüşüm geçirerek çalışanların yeni şartlara uygun nitelikler kazanması gerekecektir. Benzer şekilde mesleklerin de dönüşüm geçirerek dijital ve salgın sonrası döneme uyum sağlamaları kaçınılmaz gözükmektedir (Börsch, 2022, ss. 12-14).

4. COVID-19 Salgın Sürecinin Almanya'nın Dış Siyasetine ve AB'ye Etkisi

Küresel çapta yayılan salgının sadece ekonomik etkileri olmamıştır. Ülkelerin iç siyasetine, iş piyasasına, altyapı ve sağlık sistemine, eğitimine ciddi hasarlar vermekle birlikte aynı zamanda dış siyasetinde de önemli değişim ve dönüşümlere yol açmıştır. Bunlardan bazıları bir önceki bölümde de genel olarak bahsedildiği üzere temel ihtiyaç ürünlerinin üretimlerinin mesafe ve kapanmalardan etkilenmeyecek şekilde tedarik edilebilmesi adına anavatana ya da en azından AB bölgesine getirilmesi olmuştur. COVID-19 Salgını sırasında salgınla mücadele için hayati öneme sahip olan maske, koruyucu kıyafet, entübe makineleri vb. sağlık gereçlerinin zamanında ve gerektiği kadar tedarikinde Almanya dahi birçok gelişmiş ülke sorunlar yaşamıştır. İnsanlara evde sahip oldukları materyallerden nasıl maske yapacakları dahi anlatılmıştır. Tedarik ve üretim sıkıntısı yaşayan Almanya hem AB iç pazar politikasını hiçe sayarak bu ürünlerin ihracatında kısıtlamalara gitmiş hem de Schengen anlaşmasını askıya alarak insan dolaşımında kısıtlamalara gitmiştir. Benzer şekilde Çin'in sıfır vaka politikası sonucu uzun süreli kapanmalara gitmesi tüm ithalatı etkilemiştir. Bu bakımdan Almanya Çin'le iyi ilişkilerini korurken Güneydoğu Asya ve Pasifik bölgesindeki ada devletlerine de açılarak çoklu tedarik zincirleri, altyapı, içme suyu, kalkınma, turizm vb. konularda iş birlikleri oluşturmaya çalışmıştır (Hasenkamp & Köllner, 2023, s. 1). Salgının ilk aylarında ortaya çıkan panik havasını ve üye devletlerin ulusal reflekslerini köreltmek adına Fransa'yla birlikte Almanya AB'nin 1,8 trilyonluk dayanışma, teşvik ve bütçeyi içeren finans paketi onaylamasında öncü olmuştur. Aynı zamanda üye devletlerin salgının etkilerinden bir an önce çıkabilmeleri ve AB'nin yeniden yapılanmasını sağlamak amacıyla 750 milyar Avroluk finansal kaynak sağlanmıştır. Bu paketin 312,5 milyarı hibe şeklinde 360 milyarı ise kredi olarak üye devletlere verilmiştir (Ipd, 2022). Böylece Almanya bir yandan 2008 finans krizi ve Brexit ile dağılma tehlikesine giren AB'yi güçlendirirken aynı zamanda dağıtılan kredilerle yeni devletlerin Birlik'ten ayrılmasının da önüne geçmiş oldu.

Salgın AB üye devletlerinin hepsini birçok açıdan olumsuz yönde etkilemiştir. Kuzeyin az nüfuslu, altyapısı ve sağlık sistemi daha gelişmiş ülkeleri arasında yer alan Hollanda, Belçika, Almanya gibi bazı ülkeler farklı yönde olumsuz etkilenirken İtalya, Portekiz ve İspanya gibi hem altyapısı zayıf hem de kredi ve işsizlik sarmalında bulunan güney ülkeleri daha farklı etkilemiştir. Salgının başında Almanya ve Fransa gibi ülkelerin maske, eldiven, solunum cihazı gibi sağlık materyallerinin ihracatını yasaklama, ülkelerinden transit geçen benzeri materyallere geçici süreli de olsa el koyma (Handler, 2022, s. 3), sınır kontrollerinin getirilmesi hatta sınırların bir süreliğine kapatılması salgının erken dönemlerinde İtalya,

İspanya gibi üye ülkelerde ya da Sırbistan gibi üye olmayan ama Avrupa'da bulunan ülkelerde hayal kırıklıkları yaratmıştır. Bu ülkeler zaten kırılğan olan ekonomilerinin salgınla da etkilenmesi üzerine stabil kuzey Avrupa ülkelerinden AB dayanışması adına kredi, hibe, finansal iyileştirmeler beklerken, kuzey ülkeleri aksine kendi içlerine kapanarak var olan kuzey-güney krizinin derinleşmesine katkıda bulunmuştur. Fakat salgının ilk şoku atlatıldıktan sonra AB kurum olarak kendi nezdinde daha sonra diğer ülkeler de panik havası içinde alınmış dayanışmadan yoksun ilk kararlarını gözden geçirmek durumunda kalmıştır.

Bu tür ilişkileri tahrip edici kararların yanında COVID-19 Salgını, AB'nin yeniden yapılanma programları altında ekonomi ve iklim gibi bazı politik alanların gelişmesinde katalizör görevi görmüştür. Ancak sağlık alt yapılarının iyileştirilmesi, mülteci sorunu vb. alanlar olması gerektiği kadar verimli gelişmemektedir. Salgının ekonomi, işsizlik, eğitim gibi alanları ne derece tahrip ettiği, AB fonları ve devlet desteklerinin ne ölçüde katkı sağladığı yakın zamanda ortaya çıkacaktır. Özellikle AB üyelerinin iç işleri, yargı, adalet ve ortak para politikası konusunda ortak hareket etme yeteneği ve isteği zarar görmüş durumdadır. AB'nin birçok ülkesinde aşırı sağ ya da popüler sağ partilerin iktidarlara gelmeye başlaması veya yükselmesi Birlik'ten ayrılıkçı seslerin de giderek yükselmesine yol açmaktadır. Brexit sürecinin 2020 yılında yaşanmasından sonra Danimarka'da Danexit, Almanya'da Dexit, Fransa'da Frexit, Yunanistan'da Grexit, İtalya'da İtalexit, Hollanda'da Nexit, Avusturya'da Öxit gibi finans krizi dönemi politik söylemler yer yer tekrarlanmaya başlamıştır. Durumun daha da kötüleşmemesi için AB'nin öncü devletlerinden Almanya gibi ülkelerin AB'nin sarsılan meşruiyetini güçlendirerek reform paketleriyle salgının etkisinin azaltması yönündeki çabalar Birlik'in devamı için önemli hamleler olmuştur. Çin'in salgının çıkması ve yayılmasında oynadığı rol ile ABD'nin içe dönük politikası, dünya siyasetinde salgından kaynaklı olarak devletleri iç siyasete yönlendirmiştir. AB'nin hızlıca çıkardığı reform paketleri AB'nin rolünü giderek ön plana çıkarmasına katkı sağlamıştır (SWP-Berlin, 2021). Benzer bir durum AB'nin Avrupa'ya yönelmiş olan yoğun mülteci göçüne karşı on yıllardır kurmaya çalıştığı "Avrupa Kalesi" politikasında da görülmektedir. Bunun yanında salgının ilk döneminde sağlık materyallerine ulaşımda yaşanan tedarik sorunu ve dünya genelinde giderek baş gösteren gıda stoku dengesizliği Fransa ve Almanya başta olmak üzere AB'nin ithalat ve ihracat politikasını yeniden gözden geçirmeye itmektedir. Orta vadede AB'nin temel ihtiyaçlarını kendi ekonomik alanı içerisinde üreteceği, zorunlu ithalatını ise Çin, Hindistan gibi uzak ülkelere ziyade daha yakındaki Balkanlar ve Ortadoğu'ya kaydıracağı öngörülmektedir.

Avrupa Birliği salgın sürecinde uluslararası siyasette ve iç politikasında kendi konumunu güçlendirmek için bir dizi önleme başvurmıştır. Bunun en başında dezenformasyonla mücadele konusunda sosyal medya platformlarıyla bağlantılı çalışma yer almaktadır. 2021 yılına kadar 700'ün üzerinde komplo teorisinin çökertildiği iddia edilmektedir. Ayrıca salgının engellenmesi ve yayılmasının durdurulmasının yanı sıra salgın döneminde üye devlet vatandaşlarının serbest dolaşımını sağlama konusunda birçok adım atan AB, 2021 yazında dijital yeşil sertifika uygulamasına geçilmesini tavsiye etmiştir. Bu sertifika, aşı olmuş ya da hastalığı geçirip testi negatife dönmüş kişilere seyahat kolaylığı sağlamayı amaçlamıştır. AB, ayrıca tüm üye ülkeleri kapsayan bir sağlık sistemi birliği oluşturmak için plan hazırlamış, sağlık materyallerinin temini, testlerin yapılması vb. konularda üye devletlere yönergeler hazırlamıştır. Devlet ve hükümet başkanları 2021-2027 yılları arası AB'nin yeniden yapılandırılması için 1,8 trilyon Avronun ayrılmasına karar vermiştir. Avrupa Komisyonu sadece altyapı, sağlık sistemi, ekonomi gibi alanlara destek ve yatırım yapmamış, aynı zamanda Temmuz 2021'de 2,6 milyar doz COVID-19 aşısı için anlaşmalar yapmıştır. Bunların arasında 600 milyon BioNTech-Pfizer, 400er milyon AstraZeneca ve Johnson and Johnson, 300 milyon Sanofi-GSK, 405 milyon CureVac ve 460 milyon Moderna aşısı bulunmaktadır. AB sadece aşı almakla kalmamış, 2020 yılında tedavi yöntemleri, tanı testleri, sağlık sistemleri ve aşının geliştirilmesi 660 milyon Avroyu harekete geçirmiştir (Europäische Kommission, 2021).

Brexit'ten sonra Avusturya, Danimarka, Hollanda ve İsveç'in gayri resmî olarak AB'nin fikri ve ekonomik yönünde belirleyici olmak için "Tutumlu Dörtlü" (*Frugal Four*) olarak hareket etmesi COVID-19 Salgını boyunca çokça gündeme gelmiştir. Tutumlu Dörtlü, AB'de sıkı maliye politikasını, üye devletlerin bütçe indirimlerini desteklemekte, karşılıklı borç alışverişinde kullanılmak üzere Eurobond ve Corona Tahvillerine ise karşıt konum geliştirmişlerdir. Salgın sürecinde AB'nin ortaya koyduğu dayanışma ve teşvik paketlerine karşıt tutum sergilemekle beraber Fransa'nın önerdiği teşvik paketlerine Almanya'nın da destek vermesiyle muhalif tutumlarında geri adım atmışlardır. Böylelikle AB, 2020 Temmuz'unda 1,8 trilyon Avroluk finans paketi oluşturmuştur. Paketin 750 milyarlık kısmı salgından ağır bir şekilde etkilenmiş olan üye devletlerin yeniden inşa edilmesine (*Yeni Nesil AB / NextGenerationEU*) ayrılmıştır. Paketin geri kalanı ise 2020-2027 yılları arasında kapsayan AB bütçesini oluşturmaktadır. Paketin en önemli bölümü salgın sonrası AB'nin yeniden inşasına ve Birlik'in bütünleşmesinin derinleştirilmesine ayrılmıştır. Bunun yanında doğal kaynakların kullanımı ve çevre ikinci önemli konudur. İç pazar, dijitalleşme ve inovasyon ile komşular ve dünyayla olan ilişkiler ise üçüncü sırada gelmektedir. NATO koruması altında bulunan AB devletleri için güvenlik ve savunma ile sınır kontrolleri ve göç son sıralarda yer almaktadır (Ipb, 2022). Ancak Ukrayna-Rusya Savaşı enerji ve savunma konusunda tüm AB devletlerini yeni stratejiler üretmeye sevk etmektedir.

5. Sonuç

Çin'den dünyaya yayıldığı gözükken COVID-19 Salgınına dair bulguların uzun süre dünya kamuoyu ve DSÖ'den saklı tutularak durumun küresel bir salgına dönüşmesi tüm dünya ülkelerini etkilemiştir. Aniden ortaya çıkan bu salgınla mücadele konusunda ülkeler birbirinden farklı önlemler almıştır. Brezilya, İsveç ve salgının ilk dönemlerinde İngiltere sürü bağışıklığı stratejisi uygularken Almanya salgının ülkeye girişini önleme, ülke içerisinde çerçeveleme ve vaka/ölüm sayılarının azaltılması adına vatandaşlarına sokağa çıkma yasağından temasta bulunma kısıtlamalarına kadar önemli kurallar getirmiştir. Almanya'da ilk dalga vakaların İtalya'daki kayak tatilinden dönen gençler ve turistler arasında görülmesi, sağlık sisteminin gelişmiş olması ve sağlık bakanlığının salgına karşı hızlı tedbirler alması vaka ve ölüm sayılarını AB ülkelerinin geri kalanından daha aşağıda tutabilmiştir. Bu sırada Almanya'nın salgının ülkeye girişini engelleme ve salgınla mücadele konusunda Fransa'ya benzer bir tutumla AB ve insanlık dayanışmasından uzak ulusal öncelikli politikalar uygulaması Birlik ruhunu derinden sarsmış, var olan kuzey-güney çatışmasının derinleşmesine yol açmıştır. AB, salgınla mücadele konusunda ilk dalganın şokuyla Birlik içerisinde bir zafiyetin oluştuğunu kabul etmiştir. Bu zafiyetin giderilmesi için hızlı bir şekilde sağlık materyallerinin tedarikinin güvene alınması, gıda stokunun ve üretiminin sürdürülebilmesi, üye ülkelerin sağlık altyapılarının birleştirilmesi, aşı ve tedavi araştırmalarının finanse edilmesi ve ekonomilerin en az zararlı salgından çıkabilmesi için fonlar, krediler ve hibe programları başlatmıştır. Almanya ve Fransa öncülüğünde iki trilyon Avroya yakın kaynağın AB üye devletlerine aktarılması sadece COVID-19 Salgınından zarar alan üyelerin kurtarılmasını amaçlamamış, aynı zamanda Brexit sürecinin diğer üyelere sıçrayıp Birlik'in dağılmasını engelleyici bir teşvik finansmanına da dönüşmüştür.

Aralık 2020'de salgına karşı en etkili ve en modern Almanya-Amerikan ortaklı BioNTech-Pfizer aşısının üretilmesi salgının sonunun görülmesi açısından önemli bir adım olmuş, AB'nin küresel imajının tazelenmesine yol açmıştır. Aynı dönemde küresel lider ülkelerin bazılarının saygınlığı sarsılmıştır. Trump yönetiminin salgını küçümseyen yönetim tarzıyla ülkesinde hızla tırmanan vaka/ölüm sayılarını önleyememesi, Çin'in veri saklaması üzerine belki yerelde engellenebilecek bir hastalığın küresel bir salgına dönüşmesi ve kendi ülkesinde vaka/sayıları yok denecek hale getirip dünya genelinde vaka/ölüm sayılarının devamlı yükselmesi, Rusya'nın da salgınla mücadelede yaşadığı sorunlar, küresel çapta Rusya menşeli dezenformasyonun yayılması, aşı da öncü rol oynayamaması gibi sorunlar bu küresel aktörlerin saygınlığının azalmasına yol açmıştır. Salgın dönemi ve sonrasında sağlık sistemi, çevre ve ekonomik sorunlar bulunurken küresel rekabetin ABD-Çin ticaret savaşı eksenine kayarak

kızışması sorunları görece daha barışçıl, dayanışmacı, teknoloji ve sağlık altyapısına yatırım yaparak czme yönünde politikalar oluşturmaya calışan AB'nin küresel siyasette saygınlığının artması bakımından bir şans olmuştur. Ancak Ukrayna-Rusya savaşının uzaması, Suriye, Irak, Libya, Mısır sorunlarında tutundukları eşitsiz ve hukuksuz politikalar AB'nin dış politik saygınlığını erozyona uğratmıştır. 2023 yılının sonunda ortaya cıkan Filistin-İsrail Savaşı'nda İsrail'in uluslararası hukuka ve insan haklarına aykırı olarak soykırıma varan uygulamalarının AB devletlerince sorgusuz kabul Birlik'in saygınlığının altını oymuştur. Bunun yanında salgın görece geçmiş olmakla beraber AB'nin önünde salgının ilk döneminde yaşanan güven travmasının atlatılması, salgın sonrası tüm ye ülke ekonomilerinin tekrar canlandırılması, büyük ye ülkelerinin salgından daha da gclenip kck ülkeleri uydu devletler haline getirmeden i dengenin sağlanabilmesi gibi zorlu süreçler beklemektedir. Ayrıca küresel ekonomik sistemden kaynaklı olarak sağlık materyallerinin, solunum cihazlarının ve gıda tedarikinin dışa bağımlılığı Almanya ve AB'nin aşması gereken politik ve ekonomik sorunlar olarak durmaktadır. Bir taraftan AB'nin tedarik zincirlerini i piyasasına ve Balkanlar ile Orta Doğu ülkelerine ckerek görece bir "bölgesel ekonomiye" geçişin ilk adımlarını atmaya hazırlanmasıyla birlikte bu cıpta bir yapısal dönüşümün kısa vadede ve sürekli olabilmesi zor gözükmektedir. Diğer taraftan ABD'nin NATO zerinden AB'nin Fransa ve Almanya gibi iki lider ülkesini baskı altına almaya calışması, İngiltere'nin Birlik'ten ayrılması, İtalya ve İspanya gibi salgından ağır darbe alan kırılgan ekonomilere sahip ülkelerde yükselen AB karşıtlığı ve Macaristan, Polonya ve Yunanistan'da yükselen ulusal milliyetçi akımların da Birlik'i bu yöne doğru ittiği görülmektedir. Bu doğrultuda Almanya i politikası Alman ordusunun silahlanması ve savaşa hazır hale getirilmesi konusunda hararetili tartışmalara sahne olmaktadır. Salgınla başlayan kendi kendine yetebilen ülke tartışmaları, Ukrayna-Rusya Savaşıyla ortaya cıkan enerji krizi ve Rus tehdidi sonucunda hem Almanya hem de diğer AB yesi ülkeler tarafından daha ciddi tartışılmaya başlanmaktadır.

Kaynakça

- Aassve, A., Capezzone, T., Cavalli, N., Conzo P. & Peng, C. (2024). Social and political trust diverges during a crisis. *Sci Rep* 14, 331. <https://doi.org/10.1038/s41598-023-50898-4>
- ARD-DeutschlandTrend. (2021, 20 Temmuz). *39 Prozent für unionsgeführte Regierung*. ARD-DeutschlandTrend. <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-2673.html>
- ARD-DeutschlandTrend. (2021, 20 Temmuz). *Sorge vor einem Corona-Herbst*. ARD-DeutschlandTrend. <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-2683.html>
- ARD-DeutschlandTrend. (2021, 20 Temmuz). *Zuspruch für härteren Lockdown steigt*. ARD-DeutschlandTrend. <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-2575.html>
- Bayern.Recht Verkündungsplattform, (2020, 25 Mart). *Veröffentlichung BayMBl. 2020 Nr. 152 vom 25.03.2020*, Bayern.Recht <https://www.verkuendung-bayern.de/baymbl/2020-152/>.
- Bayerisches Staatsministerium für Unterricht und Kultus. (2021). *Drei-Stufen-Plan zum Unterrichtsbetrieb im Schuljahr 2020/2021*.
- Bennewitz, E., Klinge, S., Leber, U. & Schwengler, B. (2022). Zwei Jahre Corona-Pandemie: Die deutsche Wirtschaft zwischen Krisenstimmung und Erholung - Ein Vergleich der Jahre 2019 und 2021 - Ergebnisse des IAB-Betriebspanels. *IAB- Forschungsbericht*, 2022(20), 1-176. <https://doi.org/10.48720/IAB.FB.2220>
- Bertschek, I. (2020). Digitalisierung – der Corona-Impfstoff für die Wirtschaft. *Wirtschaftsdienst*, 100(9), 653-656. <https://doi.org/10.1007/s10273-020-2732-1>
- Bogenstahl, C. & Peters, R. (2021). Perspektiven eines hybriden Arbeitens im Homeoffice und im Büro. *Themenkurzprofil* 41, 1-7. DOI: 10.5445/IR/1000131774
- Bpb. (2021, 17 Haziran). *Corona-Krise: Was bedeuten die Proteste gegen staatliche Maßnahmen zur Pandemieeindämmung?* Bpb. <https://www.bpb.de/politik/innenpolitik/coronavirus/311575/protest>.
- Bpb. (2020, 10 Mayıs) *Corona-Krise: Welche Folgen hat die Pandemie für Demokratien?*. Bpb. <https://www.bpb.de/politik/innenpolitik/coronavirus/310202/demokratie>.
- BR. (2021, 25 Temmuz) *Merkels Erbe: Die innenpolitische Bilanz der ersten Kanzlerin*. BR. <https://www.br.de/nachrichten/deutschland-welt/angela-merkels-erbe-innenpolitische-bilanz-der-ersten-kanzlerin,Sd9QKV8>.
- Brandt, M. (2021, 11 Mayıs). *Corona verändert die Unternehmenskommunikation*. Statista. <https://de.statista.com/infografik/24831/von-unternehmen-zur-kommunikation-genutzte-kanaele/>
- Börsch, A. (2022). *Die Post-Corona-Wirtschaft: Ausblicke auf die 7 entscheidenden ökonomischen Trends des Jahrzehnts*. Wiley-VCH GmbH.
- Bundesregierung. (2023, 8 Nisan). *Corona-Schutzmaßnahmen sind ausgelaufen*. <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/coronavirus/ende-corona-massnahmen-2068856>
- CDU, (2021). *Corona - Alle Maßnahmen im Detail und ständig aktualisierte Informationen*. CDU. <https://archiv.cdu.de/corona>.
- CDU, (2020, 29 April). *Neues Pandemieschutzgesetz beschlossen – mit 8-Punkte-Plan gegen Corona*, CDU <https://archiv.cdu.de/corona/8-punkte-plan-gegen-corona?returnurl=beanpage/28896>.
- Davies, B., Lalot, F., Peitz, L., ve diğerleri. (2021). Changes in political trust during the COVID-19 pandemic in Britain: Integrated public opinion evidence and implications. *Humanities & Social Sciences Communications*, 8(1), 166. <https://doi.org/10.1057/s41599-021-00850-6>

- Devine, D., Gaskell, J., Jennings, W., & Stoker, G. (2021). Trust and the Coronavirus Pandemic: What are the Consequences of and for Trust? An Early Review of the Literature. *Political Studies Review*, 19(2), 274-285. <https://doi.org/10.1177/1478929920948684>
- Die Bundeswehr. (2020) *Luftwaffe fliegt Deutsche aus Wuhan aus*. Die Bundeswehr <https://www.bundeswehr.de/de/organisation/luftwaffe/aktuelles/die-luftwaffe-fliegt-deutsche-aus-wuhan-aus>.
- Die Bundesregierung, (2021, 12 Nisan) *Öffnungsperspektive in fünf Schritten*, Die Bundesregierung, <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/coronavirus/fuenf-oeffnungsschritte-187210>.
- Die Bundesregierung. (2020, 22 Mart). *Besprechung von Bundeskanzlerin Merkel mit den Regierungschefinnen und Regierungschefs der Länder zum Coronavirus*, Die Bundesregierung <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/coronavirus/besprechung-von-bundeskanzlerin-merkel-mit-den-regierungschefinnen-und-regierungschefs-der-laender-zum-coronavirus-1733266>.
- Edgar Grande vd., (2021) *Alles Covidioten? Politische Potenziale des Corona-Protests in Deutschland*, Discussion Paper Mearz, Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung. <https://www.econstor.eu/handle/10419/234470>
- Europäische Kommission. (2021, 28 Temmuz). *Die Krisenreaktion der Kommission im Überblick*. Europäische Kommission. https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/overview-commissions-response_de.
- FAZ, (2021, 29 Nisan). *RKI-Chef: Dritte Welle abgebremst, aber keine Entwarnung*, FAZ. <https://www.faz.net/aktuell/gesellschaft/gesundheit/coronavirus/rki-chef-dritte-corona-welle-abgebremst-aber-keine-entwarnung-17318118.html>.
- Focus (2022, 31 Ocak). *Wie viele Deutsche sind gegen Corona immun? Statistiker: "Zahlen sind dramatisch falsch und machen die Bevölkerung verrückt"*. Focus Online. https://www.focus.de/gesundheit/coronavirus/corona-im-jahr-2022-statistiker-ist-sich-sicher-zahlen-sind-dramatisch-falsch-und-machen-die-bevoelkerung-verrueckt_id_44651445.html
- Handler, H. (2022). *Krisengeprüftes Europa – auf dem Weg zu einer Patchwork-Union?* *Wirtschaftsdienst*, 102(2), 139-146. [10.1007/s10273-022-3112-9](https://doi.org/10.1007/s10273-022-3112-9)
- Hasenkamp, O., & Köllner, P. (2023). *Die Neuentdeckung des Pazifiks: Möglichkeiten deutscher Zusammenarbeit*. *GIGA Focus Asien* 4, 1-12. <https://doi.org/10.57671/gfas-23041>
- Haug, C. (2020, 24 Ekim). *Wie zuverlässig sind die Corona-Zahlen?* mdr Wissen. <https://www.mdr.de/wissen/covid-corona-zahlen-statistik-glauben-100.html>
- Hessenschau. (2023, 9 Ekim). *Warum so viele Hessen ihre Kreuze bei der AfD machten*. <https://www.hessenschau.de/politik/landtagswahl-2023-warum-so-viele-hessen-die-afd-waehlten-v1,afd-hochburgen-hessen-100.html>
- Holtemöller O. & Zeddies, G. (2023). *Aktuelle Trends: Staatsverbrauch wieder zurück auf Vor-Covid-Trend*. *Wirtschaft im Wandel*, 29(2), 28-28.
- Infratest dimap. (2024a, 01 February). *Sonntagsfrage Bundestagswahl*. *Infratest dimap*. <https://www.infratest-dimap.de/umfragen-analysen/bundesweit/sonntagsfrage/>.
- Infratest dimap, (2024b). *Sonntagsfrage Bundestagswahl*, <https://www.infratest-dimap.de/umfragen-analysen/bundesweit/sonntagsfrage/>
- Konrad Adenauer Stiftung. (2021). *Wie zufrieden sind Sie mit der politischen Arbeit von Angela Merkel?*. Konrad Adenauer Stiftung. <https://downloads.kas.de/wahlen/meinungsklima/merkel.pdf>.
- Krebs, T. (2024). *Transformative Investitionen als Treiber eines neuen Wirtschaftsbooms?*, *Forum for a New Economy Berlin Working Papers*, 2024 (01), 1-25.

- Kuhn, M., Adler, W., Bolleyer, R., Grütz, J., Janz, C., Kuntze, P., Luh, T., Schmidt, P., Schwarz, N., & Seeger, D. (2021). Die Wirtschaft im Schatten der Corona-Pandemie. *WISTA – Wirtschaft und Statistik*, 73(1), 34-48. ISSN 1619-2907
- Lerbs, O. (2023). Kommunale Investitionen sinken real seit COVID. *Wirtschaftsdienst*, 103(7), 474-478. [10.2478/wd-2023-0136](https://doi.org/10.2478/wd-2023-0136)
- Lpb (2022, Ocak). Die EU und die Covid-19-Pandemie. Landeszentrale für politische Bildung Baden-Württemberg. <https://www.lpb-bw.de/corona-in-europa#c70294>
- Mdr.de. (2021, 13 Temmuz). *Vier Szenarien für die nächste Corona-Welle im Herbst*. Mdr.de. <https://www.mdr.de/wissen/corona-delta-vierte-welle-modell-simulation-100.html>.
- Oude Groeniger, J., Noordzij, K., van der Waal, J., & de Koster, W. (2021). Dutch COVID-19 lockdown measures increased trust in government and trust in science: A difference-in-differences analysis. *Social Science & Medicine*, 275, 113819. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2021.113819>
- Rizzo, M., Foresti, L., Montano, N. (2020). Comparison of Reported Deaths From COVID-19 and Increase in Total Mortality in Italy. *Jama network*. 2020;180(9):1250-1252. [doi:10.1001/jamainternmed.2020.2543](https://doi.org/10.1001/jamainternmed.2020.2543)
- Roberts DL, Rossman JS, Jarić I (2021), Dating first cases of COVID-19. *PLoS Pathog* 17(6): e1009620. <https://doi.org/10.1371/journal.ppat.1009620>
- Rohrmeier, S., (2020, 3 Nisan). #Faktenfuchs: Wie werden Corona-Todesfälle gezählt? *BR24*. <https://www.br.de/nachrichten/deutschland-welt/faktenfuchs-so-werden-corona-todesfaelle-gezaehlt,RtnpYVL>.
- Robert Koch-Institut. (2021). *Risikobewertung zu COVID-19*. Robert Koch-Institut. https://www.rki.de/DE/Content/InfAZ/N/Neuartiges_Coronavirus/Risikobewertung.html.
- Robert Koch-Institut. (2021). *Control COVID Optionen zur stufenweisen Rücknahme der COVID-19-bedingten Maßnahmen bis Ende des Sommers 2021*. Robert Koch-Institut. https://www.rki.de/DE/Content/InfAZ/N/Neuartiges_Coronavirus/Downloads/Stufenplan.html.
- Robert Koch-Institut. (2023). Abschlussbericht 2023, Wirksamkeit und Wirkung von anti-epidemischen Maßnahmen auf die COVID-19-Pandemie in Deutschland (StopptCOVIDStudie). https://www.rki.de/DE/Content/InfAZ/N/Neuartiges_Coronavirus/Projekte_RKI/StopptCOVID_studie.html
- Robert Koch Institut. (2024). Digitales Impfquotenmonitoring zur COVID-19-Impfung: Tabelle mit den gemeldeten Impfungen nach Bundesländern und Impfquoten nach Altersgruppen. https://www.rki.de/DE/Content/InfAZ/N/Neuartiges_Coronavirus/Daten/Impfquoten-Tab.html
- Saretz, B. & Friedli, T (2023). Entkoppelung der Weltwirtschaft: Auswirkungen auf globale Wertschöpfungsketten und den Werkplatz Schweiz. *HSG Focus - Das Magazin der Universität St.Gallen*, 2023(02), 1-3.
- Schmid-Johannsen, J. (2020, 17 Temmuz). *Unterschiedlich, aber nicht falsch*. Tagesschau. <https://www.tagesschau.de/faktenfinder/zahlen-coronavirus-101.html>
- Science Media Center Germany. (2023, 17 Ocak). Ausblick auf das Corona-Jahr 2023. <https://www.sciencemediacenter.de/alle-angebote/rapid-reaction/details/news/ausblick-auf-das-corona-jahr-2023/>
- Swp-berlin, (2021, 17 Aralık). *Internationale Politik unter Pandemie-Bedingungen Tendenzen und Perspektiven für 2021*. Swp-berlin. <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2020S26/#hd-d36438e382>.
- Tauscher, S., Topal, F., Eskicioğlu, Y.C., Hopyar, Z. (2020). *Avrupa'da ve Türkiye'de Yaşanan COVID-19 Salgınına İlişkin Algılar*, Karınca Yayınları, Ankara.

- Weinberger, R., König, B., Nölting, B., Gutsohn, A., & Di Terlizzi, H. (2024). Veränderung von Konsumpraktiken in der Corona-Pandemie. Ergebnisse aus dem "Logbuch der Veränderungen. Diskussionspapier-Reihe Nachhaltigkeitstransformation & Nachhaltigkeitstransfer" (No. 12/24). Hochschule für nachhaltige Entwicklung Eberswalde. <https://doi.org/10.57741/opus4-830>
- Wintermann, Ole (2020). Perspektivische Auswirkungen der Corona-Pandemie auf die Wirtschaft und die Art des Arbeitens, *Wirtschaftsdienst*, 100(9), 657-661. <https://doi.org/10.1007/s10273-020-2733-0>
- World Health Organization. (2019). *Pandemie der Coronavirus-Krankheit (COVID-19)*. World Health Organization. <https://www.euro.who.int/de/health-topics/health-emergencies/coronaviruscovid19/novelcoronavarius-2019-ncov>
- Worldometer.(2024). Germany. *Worldometer*. <https://www.worldometers.info/coronavirus/country/germany/#graph-cases-daily>

Makale Bilgi Formu

Yazarın Katkıları: Makale tek yazarlıdır. Yazar, makalenin son halini okuyup onaylamıştır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Telif Beyanı: Yazar dergide yayınlanan çalışmasının telif hakkına sahiptir ve bu çalışma CC BYNC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kâr amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunmaktadır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.